

CUMHURİYET KADINLARI DERNEĞİ
ÜRETİM VE İSTİHDAMDA KADIN ZİRVELERİ
SONUÇ RAPORU

5 Aralık 1997’de, Mustafa Kemal Atatürk’ün tam bağımsızlık şiarını ve Cumhuriyet Devrimlerinin korunmasını amaç edinerek kurulan Cumhuriyet Kadınları Derneği (CKD), 25 yıldır ilkelerinden ödün vermeden çalışmalar yapmaktadır. Derneğimiz; Türkiye Cumhuriyeti’nin milli devlet bütünlüğü içinde yalnız halkın çıkarlarına göre yönetilen tam bağımsız, çağdaş, aydınlık, üreterek zenginleşen ve zenginliği tüm toplum kesimlerinde hakça paylaşılan, başı dik bir ülke olma davasına, var gücüyle katkı sunmaktadır.

Atatürk Devrimleriyle doruğa ulaşan davamızda daha gidilecek yolumuz olduğunun bilincindeyiz.

**MİLLİ ÜRETİM SEFERBERLİĞİ İÇİN İLK GÖREV: KADINLARIMIZI
ÜRETİM VE İSTİHDAMA HAZIRLAMAK!**

Dünya’mız büyük devinimler içindedir. Yıpranan insanlık, sonunda emperyalist hegemonyaya başkaldırmıştır. Artık ekonomik, sosyal ve kültürel düzlemde insanı ve insancılığı merkeze alan, karşılıklı çıkar ilişkilerine saygılı bağımsız ve güçlü milli devletlerle tesis olacak yeni bir çağa giriyoruz. Geleceğimiz aydınlıktır!

Türkiye’imiz de bu yönelişin güçlü aktörleri arasındadır.

Ülkemizin milli birlik ve bütünlük içinde her ferdiyle yükselmesi için verilen mücadelenin zafere ulaşması ve daimi olması ekonomik bağımsızlığımızı elde etmek ve milli çıkarlarımızın belirleyici olduğu ekonomik atılımı gerçekleştirmekle mümkündür. Dayanılmaz hayat pahalılığı yanında, %22’yi aşan atıl işgücü oranı ve devlet yardımlarıyla ayakta tutulmaya çalışılan geniş yoksul kitleler, bugün geldiğimiz ekonomik çıkmazın en net ifadesidir. Ekonomik bağımsızlığımızı; küresel sistemin elimizi ayağımızı tutan zincirlerinden kurtularak ve büyük bir üretim seferberliği başlatarak kazanabiliriz. Tasarrufu

artırarak ülkenin her karış toprağında yeni yatırımlara gitmeli, gençlere, işsizlere yeni iş alanları açmalıyız. Eli iş tutan herkesi tarımda, sanayide, teknolojiye üretime yöneltmeli ve işsizliği bitirmeliyiz. Sözün özü, milletimizin refahı için milletçe üretmeliyiz.

Üretim seferberliği ülkemizin olduğu gibi, kadınıımızı da onurlu geleceğine taşıyan devrimsel adım olacaktır. Kadınıımız çalışarak, üreterek yükselecek ve toplum yaşamında erkekle eşit konumunu alacaktır. Kadınılarımızın üretim ve istihdama katılması, ekonomiye yapacağı katkı kadar toplumsal gelişimimizin de hızlandırıcısı olacaktır.

Derneğimiz Üretim ve İstihdamda Kadın Zirvelerini, çalışma yaş aralığındaki kadın nüfusumuzu önümüzdeki üretim seferberliğine hazırlamanın sosyal, hukuksal, kültürel adımlarını belirlemek amacıyla düzenlemiştir. Kadın Zirvelerini hayata geçirirken çıkış noktamız, kadınılarımızın; hali hazırdaki çalışma-üretim-istihdam durumlarını, çalışma hayatında yaşadıkları temel sorunları ve bunlara dair çözüm önerilerini doğrudan doğruya kendilerinden dinlemek olmuştur.

SEKİZ İLDE DOKUZ KADIN ZİRVESİ!

Kadın Zirvelerini, kadınıların çalışma durumuna göre 9 başlıkta topladık ve 8 ilimizdeki CKD Şubelerinin çalışmalarıyla gerçekleştirdik:

Üretim ve İstihdamda;

Girişimci Kadınılar Zirvesi – İstanbul/Anadolu – 12 Ekim 2022

Esnaf Kadınılar Zirvesi – İzmir – 21 Ekim 2022

İşçi Kadınılar Zirvesi - Bursa – 28 Ekim 2022

Kayıt Dışı Çalışan Kadınılar Zirvesi – Kayseri – 28 Ekim 2022

Kamu Çalışanı Kadınılar Zirvesi – Ankara – 5 Kasım 2022

Kooperatifçi Kadınılar Zirvesi – Adana – 9 Kasım 2022

Ev Kadınıları Zirvesi – İstanbul/Avrupa – 12 Kasım 2022

Sanat Üreten Kadınılar Zirvesi – Mersin – 12 Kasım 2022

Çiftçi Kadınılar Zirvesi – Antalya – 14 Kasım 2022

Her grup için farklı olmak üzere çalışma şartlarını, sorunlarını, çözüm önerilerini ve gelecek beklentilerini anlamamıza yardımcı olacak sorular

hazırlandı ve görüşülen kadınlardan cevapları alındı. Zirvede konuşma yapacak kadınlar belirlendi. Zirvelere o grupla ilintili olabilecek resmi ve özel sektörden kurum temsilcileri davet edildi.

Her bir Zirvenin ön hazırlığı ve hayata geçirilmesi, o çalışma durumunu temsil eden kadınlarımızın ekonomik ve sosyokültürel niteliklerine özgü farklılıklar gösterdi. Örneğin;

Esnaf kadınlarımız, işyerlerini hafta sonu da açtıkları için Esnaf Kadınlar Zirvesi akşam saatinde yapıldı; dükkânlarını kapatıp geldiler. Girişimci Kadınlar Zirvesinin tarihi, onların iş görüşmeleri ve seyahatleri dikkate alınarak belirlendi. Kayıt dışı çalışan kadınlarımız Kayıt Dışı Çalışan Kadınlar Zirvesinin dışı açılmadan, mümkünse bir ev ortamında yapılmasını isterken, ev kadınlarımız Ev Kadınları Zirvesinin, basın da davetli olduğu bir salonda yapılmasında gayet istekli oldular. Çiftçi Kadınlar Zirvesi, çiftçiliğe özgü ortaklaşmayı yansıtır şekilde, gruplar halinde toplanıp gelen çiftçi kadınlarımızla yapıldı.

Zirvelerde kürsü kadınlarındı. Kadınlar konuştu.

Dokuz Kadın Zirvesinden çıkan sonuçlar belli başlıklar altında toplanarak elinizdeki rapor haline getirildi.

ÇİFTÇİ KADINLAR ZİRVESİ

“Üretim ve İstihdamda Çiftçi Kadınlar Zirvesi” Antalya’daki Cumhuriyet Kadınları Derneği Kepez Özgürlük ve Konyaaltı Şubeleri öncülüğünde, Büyükşehir Belediyesi, Tarım Konseyi, Ulusal Strateji Merkezi (USMER), TOBB, Kumluca Ziraat Odası desteğiyle düzenlendi.

Antalya CKD Şubelerimizin pazarlarda ürettiğini satan, arıcılık yapan, seralarda çalışan, kuru tarımla uğraşan 200’ü aşkın çiftçi kadınımla yaptıkları bire bir görüşmelerde dillendirilen ve bu kadınlar arasından Çiftçi Kadınlar Zirvesinde konuşma yapan kadınlarımızın Zirveye de taşıdıkları birçok konu arasında iki can alıcı sorun öne çıkmıştır. Bunlar; tarımda girdi maliyetleri çok yüksek olduğu için borca batan üreticinin tarım ve hayvancılığı terk etme eğilimi ve çiftçi kadınların hiçbir sosyal güvencelerinin olmamasıdır.

Borç İçindeki Üreticinin Tarım ve Hayvancılığı Terk Etme Eğilimi

“Şehirden köye tersine göçle tarımı kurtarmak gerçekçi değildir. Esas olan köylüyü ve tarımı güçlendirerek üretim seferberliği başlatmaktır.” Çiftçi kadınlarımız ve uzman konuşmacılarımız çok net ifadelerle, köyden kente göç ederek ikinci ve üçüncü nesilleriyle kentleşmiş büyük kitlelerin, hangi tedbir alırsa alınsın, köylerine geri dönmelerinin sağlanamayacağını, siyasi partilerce de kullanılan bu söylemin köylü-çiftçi-tarım sorunumuzun çözümüne gerçekçi yaklaşımda bulunmayı engellediğini belirttiler.

Şehirde yaşamaktan bunalıp köye, bağ-bahçe işine yönelen münferit örneklerin köyde yeniden kök salmakla ilgisi yoktur. Bir çiftçi kadınımların **“Bana ne veriyorsunuz ki benden çocuğumu köyde tutmamı istiyorsunuz. Kusura bakmayın, çocuklarımı okutuyorum, bari onlar kurtulsun”** sözleri, bir diğerrinin **“Tellerle çevirip meralarımızı elimizden aldınız, artık bizden tarım hayvancılık beklemeyin, çocuklarımız için de burada gelecek kalmadı”** demesi, gerçeğin en açık anlatımı olmuştur.

TÜİK verilerine göre 2020 yılında belde ve köylerde yaşayanların toplam nüfusa oranı %7 iken, bir yıl içinde, 2021 yılında, bu oran %6,8’e düşmüştür. Köylümüz, çiftçimiz geçmişle değil, bundan sonrasıyla ilgilenmek gerektiğini, köylerimiz güçlendirilmezse tarım ve hayvancılığın sürdürülemeyeceğini söylerken son derece gerçekçidir.

Köyden kaçışın birinci nedeni, üretim için gerekli olan mazot, gübre, ilaç, su, elektrik maliyetlerinin çok yüksek olması ve çiftçinin borç içinde kalmasıdır. 1980'lerde serbest piyasa ekonomisine geçişle birlikte devlet tarafından tarım girdi maliyetlerine verilen desteğin kaldırılması çiftçinin belini bükmüş, yıllar içinde çiftçimiz ödeyemeyeceği borç yükünün altına girmiş ve tarımı terk ederek kente göç etme yoluna girmiştir. Dünyayı saran ve yıldan yıla varlığını hissettiren kuraklık, susuzluk ve kıtlık tehlikesine karşı bereketli topraklarımızda tarımsal üretim ve hayvancılık geliştirileceğine geriletilmiş, köylerde genç nüfus erirken, göç alan şehirlerimizde yaşam ve geçim iyice zorlaşmıştır. Belli bir tırmanış hızıyla yıllardır sürüp giden bu sorun, bugün içine düştüğümüz ekonomik çıkmazla birlikte, üreten çiftçi için de tüketen halk için de dayanılmaz hale gelmiştir.

İnsan hayatında vazgeçilemez olan temiz ve güvenilir gıdaya erişebilmenin, "Gıda Güvenliği" kavramıyla küresel boyutta bir sorun olarak ortaya çıktığı günümüzde köyü yeniden canlandırmak zorunlu olmuştur. Zirvede çiftçi kadınlarımız, çiftçinin devlet tarafından desteklenmesiyle başlatılacak büyük bir üretim atılımıyla ve köylerde çağdaş yaşama uygun düzenlemelerin yapılmasıyla gençlerin tarım ve hayvancılıkta tutulabileceğini ve ülkemizin düze çıkabileceğini ifade etmişlerdir.

Tarımsal üretimin ve hayvancılığın yeniden canlandırılması ve sürdürülebilmesi için Zirvede belirlenen çözüm önerileri şunlardır:

- Üretici köylü üzerindeki serbest piyasa ekonomisi kısıtacısı Atatürk'ün devletçiliğe dayalı karma ekonomik modeline geçilerek kaldırılmalı, devlet tarım girdi maliyetlerini desteklemeli, çiftçinin borçları yeniden yapılandırılmalı ve planlı şekilde üretim seferberliği başlatılmalıdır.
- Çiftçinin üretimine ulusal ve uluslararası pazar alanları açılmalıdır.
- Kooperatifler daha etkin olmalı, üretimin aracı kurumlar olmadan doğrudan tüketiciye ulaşması sağlanmalı, bunun için yaygın üretici ve tüketici kooperatifleri kurulmalıdır.
- Yeni çıkan ilaç, gübrenin kullanımı ve yeni tarımsal yöntemler konusunda üretici sürekli eğitilmeli, eğitimler uygulamalı olmalıdır.
- Çiftçinin örgütlenmesi teşvik edilmelidir.

- Şehirlere göçün nedenlerinden birisi olan taşınmalı eğitime son verilmeli; köy okulları yeniden açılmalıdır (CKD'nin notu; bu konuda Milli Eğitim Bakanlığı önemli bir adım atmış bulunuyor).
- Köy yaşamı teknolojiyle desteklenmeli, sosyal kültürel ihtiyaçların karşılanacağı şekilde modernleştirilmelidir. Evlerde güneş panelleri olmalıdır.
- Mevsimlik tarım işçilerinin ücretleri yeniden düzenlenmeli; beraberlerindeki çocukların eğitim hakkı karşılanmalı; tarım işçilerinin temiz, kullanışlı lojmanlarda kalmaları sağlanmalıdır.

Çiftçilikte Kadının Adı Yok!

Tarımsal üretimin A'dan Z'ye her aşamasında çalışan çiftçi kadın soruyor: ***"Çiftçilikte neden benim adım geçmiyor?"***

Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi sonuçlarına göre; 2021 yılında kadın nüfus 42 milyon 252 bin 172 kişi, erkek nüfus 42 milyon 428 bin 101 kişidir (toplam nüfusun %49,9'u kadın, %50,1'i erkektir).

Kadın ve erkek nüfusumuz hemen hemen eşitken, 2020 yılında, %42,8 olan 15 ve daha yukarı yaştaki istihdam edilenler içinde kadınların oranı %26,3, erkeklerin oranı %59,8 olarak saptanmıştır (TÜİK). Yani ülkemizde kadınların istihdam oranı erkeklerin yarısından daha azdır.

Tarım sektöründe ise durum oldukça farklıdır. Tarım, ülkemizde kadın ve erkeğin yakın oranlarda çalıştığı alandır. Tarımda çalışan 4.5 milyon kişinin %40'ı, yani 1 milyon 800 bini kadındır. Kadınlarımız yönünden yüz güldürücü olması gereken bu durum ne yazık ki acı bir gerçeği de içinde barındırmaktadır. Kadınlar, üretim sürecinin ekim/dikim, bakım, hasat, işleme, depolama ve pazara sunma gibi her aşamasında çalıştıkları halde %94'ü kayıt dışı çalışıyor (sosyal güvenlik kurumunda kaydı yok); bunun %77'si ise ücretsiz aile işçisi olarak herhangi bir ücret de almıyor. Özetle, çiftçilikte kadının adı geçmiyor ve emeklerinin karşılığı verilmiyor.

Çiftçi kadınlarımız sadece çiftçilik yapmadıklarını, ev işleri, çocuk bakımı, hasta bakımı vb. bütün işlerin de onlarda olduğunu, hiç tatil yapmadıklarını, ağır ve sürekli çalışmak yüzünden çok yıprandıklarını anlattılar. ***"Biz eğitim görmedik ama çocuklarımızı mutlaka okutmaya çalışıyoruz"*** dediler.

Zirvede çiftçi kadınlarımız için öne çıkan talepler şunlar olmuştur:

- Çiftçi kadının da ekonomik bağımsızlığı olmak zorundadır. Ücretsiz aile işçiliğine son verilmelidir.
- Çiftçi kadının sosyal güvencesi ve emeklilik hakkı olmalıdır.
- Kadın işçiye aynı işi yapan erkek tarım işçisinden daha az ücret ödenmesi son bulmalıdır.
- Köyde yaşayan, çiftçilik yapacak kızlarımızın meslek eğitimi alması şart tutulmalıdır.
- Köylerde el becerisine dayalı, unutulmaya yüz tutmuş halıcılık, keçe, dericilik gibi mesleklerin tekrar canlandırılması teşvik edilmelidir.
- Devletçilik anlayışıyla, köylerde üretimin yanı sıra çocukların eğitiminin, çiftçinin eğitiminin, eğlenmenin, dinlenmenin güvence altına alındığı bir sistem getirilmelidir.

ESNAF KADINLAR ZİRVESİ

CKD İzmir Şubeleri tarafından düzenlenen “Üretim ve İstihdamda Esnaf Kadınlar Zirvesi” 21 Ekim 2022 tarihinde İzmir Türk Metal Sendikası Eğitim salonunda gerçekleştirildi. Zirve öncesinde 100 dolayında kadın esnafla bire bir görüşmeler yapıldı. Hazırlanan sorular yöneltildi, cevaplar not edildi ve Zirvede konuşmacı olacak esnaf kadınlarımız belirlendi. Esnaflıkla ilgili olabilecek kurumlar ziyaret edildi. KOSGEB uzmanı, KASİAD uzmanı, Esnaf ve Sanatkârlar Odalar Birliği Kadın Kolları Başkanı, KOBİ danışmanı ve Lokantacılar Odası Yönetim Kurulu üyesi Zirveye gelerek konuşma yaptılar.

CKD mensuplarının görüşme yaptıkları esnaf kadınlarla ilgili öne çıkan izlenimleri; esnaflık yapan kadınlarımızın eğitilmiş, çalışkan ve girişimci kadınlar oldukları, çocuklarını erdemli ve topluma yararlı kişiler olarak yetiştirmeye bilhassa önem verdikleri, çalışmayı ve üretmeyi sevdikleri ve ülkemizin düze çıkması için üretim seferberliği başlatılmasını ve kadınların becerilerinin artırılmasını istedikleri şeklinde özetlenebilir.

Esnaf Kadınlar Zirvesine belki de damga vuran cümle, iç giyim satan bir kadın esnafımızdan gelmiştir: ***“Ben yerli üretim malzemelerini neden dolar kuru üzerinden alıyorum. Burası Türkiye değil mi? Neden benim ülkemde benim param geçmiyor?”*** İzmir’in bir semtinden, sade bir esnaf kadınımdan yönelen bu yakarış, ülkemizin ve bölgemizdeki milli devletlerin dolar hegemonyasından kurtulup milli paralarıyla ticaret yapmasının önemini ortaya koymaktadır.

Esnaf kadınlarımızın yaşadıkları sorunlara yönelik çözüm önerileri, bir kez daha, ekonomik işleyişte devletin alınının teriyle, üretmek kazandıktan yana olanaklarını seferber etmesi gerektiğini göstermesi bakımından önemlidir.

Kadın Esnafımızın Sorunları ve Çözüm Önerileri:

1. Maddi Sorunlar:

- En fazla dile getirilen sorun vergi çeşitliliği olmuştur. Stopaj, geçici vergi (Zirve sırasında bu geçici verginin genelde pek bilinmediği ortaya çıkmıştır), gelir vergisi, KDV, BAĞ-KUR primi esnafa ağır gelmektedir.
- Esnaf yüksek vergi yükü altında ezilirken kayıt dışı çalışanlara çok vurgu yapılmıştır. Kayıt dışı çalışma önlenmelidir.

- Son zamanlardaki pahalılık esnafın belini bükmüştür. Kiralar çok yüksektir. Kiralar mülk sahibinin insafına bırakmamalı, devlet bunu kontrol etmelidir.
- Stopaj kaldırılmalıdır.
- İthal ürün satan esnafın işini sürdürebilmesi çok zorlaşmıştır. İthal ürünlerde perakende satışın da yabancıların eline geçme tehlikesi ortaya çıkmıştır.
- Başta ithal ürünler olmak üzere, piyasadaki tekelleşmeye karşı esnafımız alım kooperatifleri kurarak kendi alım şartlarını belirlemelidir (optikçi bir katılımcımızın, kendi pratiği üzerinden önerisi).
- AVM ve marketlerin çok yaygın olması ve her tür ürünü satması esnafa karşı haksız rekabete yol açtığı gibi, esnafın ürünü satarken tüketiciye bilgi ve kültür aktarma özelliğini de engellemektedir. Esnafı, AVM ve marketlere karşı koruyan önlemler alınmalıdır.

2. Kredi Destekleri:

- Kovid salgını sürecinde devletten yeteri kadar destek göremediklerini ve her türlü vergilerini ödemek zorunda kaldıklarını belirten esnaf kadınlarımız, salgın zamanında verilen kredinin faizi yüksek olduğu için iade ettiklerini, etmeyenlerin ise geri ödemede güçlük geçtiklerini bildirmişlerdir.
- Kadın esnafa devlet tarafından sağlanan teşvik, kredi vb. yardım ve kolaylıkların çok da bilinmediği bu Zirve ile anlaşılmış olup bu konularda yaygın bilgilendirme yapılmasının gerekli olduğu ortaya çıkmıştır.
- KOSGEB uzmanı, resmi sitelerinden her tür teşvik bilgisine ulaşabileceğini, kredi projesi hazırlamanın da sitelerindeki çevrimiçi eğitimlerle öğrenilebileceğini ve bütün başvuruların artık elektronik ortamda yapıldığını söylemiştir.
- Zirveye katılan bir kredi ve teşvik uzmanı ise çevrimiçi eğitimleri almak için girişimcilerin vakti olmadığını, kendisi gibi bir uzmana danışmak zorunda kaldıklarını belirtmiştir.

- Sigorta ve vergi borcundan dolayı kredi alamayacaklarını düşünen kadın esnafımıza KOSGEB uzmanı, bu bilginin yanlış olduğunu, mahsuplaşmayla kredi alabileceklerini anlatmıştır.
- Devletin, örneğin “börek yapıp satsın” anlayışıyla kadınlara verdiği mikro kredilerin gıdanın denetimsizliği sorununu getirdiği belirtilmiştir.
- Mikro kredilerle “evde üretip komşuna sat” anlayışındaki satış yönteminin sürdürülebilir olmadığı, devletin aynı zamanda pazarlamayı teşvik etmesi gerektiği vurgulanmıştır.

3. Esnaflıkta Kadın Olmaktan Kaynaklı Sorunlar:

- Eşinden ayrılan kadın çocukların eğitimini ve bakımını bizzat üstleniyor. Çocuklarını dükkânda, arka odalarda büyütme zorunda kalıyorlar. Esnaf kadınlara çocuk bakım desteği (kreş/çocuk bakımevi) ve okuyan çocuklar için etüt desteği verilmelidir.
- İşçi çalıştırmanın yüksek maliyetinden dolayı tek başına çalışmak zorunda kalan esnaf kadınlar, tüm gün, geç saatlere kadar dükkânda kaldıkları için, özellikle ev ve çocukla ilgili birçok işlerini halledemiyorlar. Daha önce, stajyer çalıştırmak için asgari ücretin dörtte birini ödemek yeterliyken şimdi asgari ücretin tamamı bankaya yatırılıyor, dörtte üç iade daha sonra yapılıyor. Baştan tam ücret yatırma zorunluluğu nedeniyle stajyer çalıştıramayan kadın esnaf, eski uygulamaya dönülmesini talep ediyor. Bir kadın, bir eş, bir anne olarak buna ihtiyaç duyuyorlar.
- İletişim yönünden ve kadına özel ürünlerin satışında kadın olmak avantajlıdır, ancak ürünün toptancıdan alınması aşaması genelde erkekler tarafından yürütülüyor.
- Bazı konularda, örneğin teknik konular, müşteri kadın esnafa güvensizlik duyuyor.
- Kadınlar genellikle daha güler yüzlü oldukları, daha iyi iletişim kurabildikleri halde erkeklerin hâkim olduğu bölgelerde müşteri çekmek için iletişimi erkekler kuruyor. Bu durum kadına yönelik toplumsal ayrımcılığa giriyor.

- Kadınlar örnek tutumları ve disiplinli duruşlarıyla zaman içinde bu sorunları aşabiliyor ve saygın yerlerini topluma kabul ettiriyorlar. Ancak sabır ve mücadele gerektiriyor.

4. Esnaf Örgütlenmesindeki Sorunlar:

- Esnafımız zorunluluktan dolayı esnaf odasına üye olmaktadır. Esnaf odalarının sadece aidat tahsil ederken ve seçim zamanlarında kendilerini aradıklarını, yoksa esnafın hakkını arama yönünde çalışma yapmadıklarını belirtiyor ve güçlü örgüt ihtiyacı hissettiklerini söylüyorlar (CKD Şubelerimiz bu Zirve öncesinde tüm esnaf odalarına dijital ortamda davetiye göndermiş, içlerinden yalnız Lokantacılar Odası Zirveye katılmıştır. Ayrıca Esnaf ve Sanatkârlar Odalar Birliği Kadın Kolları Başkanı da Zirveye katılmıştır).
- Esnaf örgütleri (oda, dernek vb) esnafın ürünlerini tanıtmak için çalışmalar yapmıyor. Özellikle sanat ve kültür ürünleri üretenler özel tanıtıma ihtiyaç duyuyorlar ve özellikle belediyelerden hem üretim hem satış yapabilecekleri, turistlere de cazip hale getirilecek sağlıklı ortamlar istiyorlar.
- Sanat ürünü üretenlerin (özellikle Kemeraltı'nda olan tezhip, ebru, çini gibi) bir arada çalışması, kendi dallarında usta çırak ilişkilerini yaşatmaya fırsat verilmesi, buraların yerli yabancı turistlerin uğrak yeri yapılması talep ediliyor.
- Esnaflığın daha çok al sat şeklinde olduğu, oysa sanat ürünü gibi, kendisi üreterek katma değer sağlayan esnafın bazı ayrıcalıklarının olması gerektiği vurgulanmıştır.
- Sanat üreten esnafın ayrı örgütlenme talebi vardır.

5. Esnaflığın Dijital Dünyadaki Yeri:

- Artık satışlar internete kaymaktadır. Ancak bu mecralarda da haksız rekabet yaşanmaktadır. Yurt dışına satış yapan esnaf için kargo ücreti çok pahalıdır ve ulaştırma süresi çok uzundur.
- Teşvik kredilerine başvuru konusunda görüldüğü gibi esnaf kadınlarımız dijital okuryazarlık yönünden yetersizlerdir ve ivedilikle bu konuda donanımlı hale gelmeleri sağlanmalıdır.

- Özellikle salgın sonrası daha da büyük paya ulaşan e-ticarette kadın esnafın rekabet edebilmesi için dijital pazarlama konusunda eğitim verilmesi büyük önem taşımaktadır.

EV KADINLARI ZİRVESİ

İstanbul Avrupa yakası CKD Şubelerinin düzenlediği “Üretim ve İstihdamda Ev Kadınları Zirvesi”ne, ön görüşmelerle tanışılıp zirveye davet edilen ev kadınlarının yanı sıra, Kastamonu Kadın Derneği Kurucu Başkanı, Mali Müşavir ve Fatih CHP Belediye Meclis Üyesi, Fatih Rumeli Balkan Kadınları Derneği Başkan Yardımcısı, Sivaslılar Divriği Çakmazdüzü Derneği üyeleri ve bir kadın avukat da katılmıştır.

Ev Kadınları Zirvesini düzenlemek üzere yola çıkan arkadaşlarımız, başlangıçta ev kadınlarını bu çalışmaya katmakta zorlanacaklarını düşündüklerini fakat tersi bir durumla karşılaştıklarını; ev kadınlarının istek ve kararlılıkla Zirveye katıldıklarını ve samimiyetle katkı verdiklerini belirttiler. Sonuçta, fırsat verilse, üretim ve istihdamda yer almaya hazır önemli bir kesimle başarılı bir Zirve gerçekleştirilmiştir.

CKD Genel Merkezi adına Zirveye katılan Genel Yönetim Kurulu Üyemizin açılış konuşmasındaki şu sözleri, toplumbilim yönünden ev kadınlığını çok güzel tarif etmektedir:

“Ev işleri, yapıldığı zaman farkında olunmayan, ancak yapılmadığında görülebilen, bu nedenle ‘görünmez’ denen işlerdir. Ev işlerinin bir özelliği de maddi karşılığının olmayışıdır. Ev kadını ekonomik güvencesi olmadığı için kocasına bağımlıdır.

Oysaki bir ev kadını, çalışma hayatı içinde olmadığı halde aynı anda birçok mesleği yapabildir. Ev kadını;

Aile bütçesini denkleştirdiği için ekonomisttir.

Ailede hasta olanla ilgilendiği için hasta bakıcıdır, doktordur, hemşiredir.

Her gün yenecek yemeyi yapıp ailenin önüne koyan aşçıdır.

Evdeki yaşam düzenini ve estetiği sağlayan iç mimardır.

Zor günler için her zaman kenara bir kaç kuruş koyduğundan bankacıdır.

Bu günü ve geleceği plânlayan organizatördür.

Her işini sağlık ve hijyeni gözeterek yaptığı için gıda mühendisidir.

Evde her şeyi ilk öğreten olduğu için öğretmendir.

Kederini belli etmeyen, sadece sevincini paylaşan aktristir.

Aile fertlerinin sorunlarıyla ilgilenen, yol gösteren psikologdur.”

Zirvede Ev Kadınlarının Anlattıkları ve Özlemleri

TÜİK 2020 verilerine göre “ev işleriyle meşgul” olan 11 milyondan fazla kişi vardır ve tamamı kadındır. Başka ifadeyle, sayıları 11 milyonu aşan kadın yurttaşımız yaşamlarını, ücret almadan, günde yaklaşık 14 saati bulan yemek, temizlik, çocuk, hasta ve yaşlı bakımı gibi işleri görerek geçirmektedir.

Ev kadınlarının hakları yönünden bakıldığında, kadınların ev içi emeğinin de bir çalışma olduğu ve aile bütçesine ve milli gelire en az %25’lik katkı sağladığı; devletin çalışanlarına, çalışmayan eş adına ödediği aile yardımının çok düşük olduğu (2022 yılı için ayda 521 TL); ev kadınlarına emeklilik ikramiyesi verilmesi gerektiği gibi konular öne çıkmaktadır.

Fakat beklediğimizin tersine, bu Zirve nedeniyle görüşülen ve bir kısmı da Zirveye katılan ev kadınları ekonomik beklentilerinden çok, kadın ve insan olarak aile ve toplum içindeki varlık ve değerleri üzerine görüşlerini, duygularını, özlemlerini anlatmayı tercih etmişlerdir. Ev kadınları, kendi durumlarını, o çok bilinen “ekonomik bağımsızlıklarının olmaması” söyleminin çok ilerisinde bir bakışla yansıtmışlardır.

Zirve katılımcıları içinde, birçok ev kadınının küçük yaşta evlenmiş oldukları dikkati çekmiştir. Yasalarımızda en küçük evlenme yaşı 18 olduğu halde, şehirde yaşamakla birlikte feodal kalıntıları barındıran ailelerde yasanın değil aile içi kararların geçerli olduğu anlaşılmaktadır.

Eğitimi ilköğretim, ortaöğretim veya üniversiteden terk düzeyinde olan konuşmacılarımızın tümü **“ev kadını olmak zorunluluğumuzdu, tercihimiz değil”** dediler. Bekârken çalışma hayatı olanlar dâhil, ev kadını olmalarının birinci nedeni olarak çocuk bakımı ve evin düzeni gerekçesiyle, eşlerinin ve ailelerinin çalışmalarına karşı çıkmasını belirttiler. Bakıma muhtaç aile büyükleri veya çalışacak uygun iş bulamama gibi nedenler de dile getirildi.

Ev kadınlarının çocuklarına çalışan kadınlardan daha iyi annelik ettiği veya evlerine daha iyi baktıkları yönündeki görüşlere toplum geneli katılmamaktadır. TÜİK’in 2021 Türkiye Aile Yapısı Araştırması’na göre, çalışan kadınların çocuklarına gerekli ilgiyi gösterdiklerini düşünenlerin oranı %69,8; ev sorumluluklarını ihmal etmediklerini düşünenlerin oranı %72,3’dür.

Ev Kadınları Üreterek, Çalışarak Özgürleşmek İstiyor

Konuşmacıların neredeyse tamamı yaşamından memnun olmadığını belirtti. Çalışmadıkları için üzdüklerini ve imkân olsa, fırsat tanınsa çalışmak istediklerini söylediler. Kadınların kesinlikle ev dışında üretime katılmalarını, sosyal hayatın içinde olmalarını, erkeklerle eşit olduklarının artık kabul edilmesini talep ettiler. Bir konuşmacının **“Derin bir değersizlik duygusu ile yaşıyorum, kendimi televizyon gibi hissediyorum, neyim, kimim ben sorusuna cevap arıyorum”** sözleri, “insanlaşmanın” değer üretmek olduğunu keşfetmenin ifadesidir.

Diğer yandan, “evden çalışma” denen tütün sarma, kına paketleme, sabun paketleme vb. işlerle aile bütçelerine katkı sunma girişiminde bulunan ev kadınları ise bu işlerin üretmek sayılamayacağını çünkü dışarıdan görüldüğü gibi olmadığını, tam anlamıyla sömürüye dayandığını söylediler.

İyi eğitilmiş, yabancı dil bilen ve özel sektörde 10 yıl çalıştıktan sonra çocukları olunca kendi isteğiyle çalışmayı bırakan bir ev kadınının Zirveye mektupla ilettiği görüşleri ise daha çok sistemi sorgulaması yönünden ilginçtir. Neredeyse kendini adamaya dayalı mevcut sistemde kadın kadar erkeğin de yıprandığını, bunun başta çocuklar olmak üzere aile büyüklerine kadar uzanan olumsuzluklar getirdiğini ve ailenin güçsüzleştiğini savunmakta, sistemin yeniden yapılanarak analık izninin iki yıla çıkarılmasını ve çalışma saatlerinin kısaltılmasını önermektedir.

Ev Kadınlarının Örgütlülük Deneyimleri

Zirvede söz alan, ev kadını olup kitle örgütlerinde aktif görev yapan kadınlar ise verdikleri kişisel mücadeleyle toplum yaşamında nasıl söz ve hak sahibi olduklarını anlattılar. Eğitimlerini dışarıdan tamamlayan, açık öğretim fakültesinde okuyan, yerel siyasete katılan, becerilerini geliştirmeye çalışan, ucundan kıyısından üretime katılan bu kadınlarımız, kadının yaşamını yükseltmede örgütlülüğün önemini gösteren örneklerdi.

Kadını Saran Kısır Döngü!

Zirvede, kadınların üretime katılabilmeleri için en başta kreş sorununun devlet tarafından çözülmesi gerektiği belirtilmiştir.

Türkiye’de kadınların işgücüne katılımının birçok ülkeye göre oldukça gerilerde kalmasının birinci nedeni devletin çocuk bakımı hizmetinde çok yetersiz kalmasıdır. Devletin; nitelikli, güvenilir kurumlarıyla yaygın şekilde üstlenmesi gereken bu kamu hizmetini yerine getirmemesi, çocuk bakımını doğrudan ve yalnızca annenin sorumluluğunda gören ayrımcı bakışı beslemekte, çocuğuna baktığı için çalışamayan kadın, bu defa da üretici güçlere katılmadığından toplumsal ayrımcılığa uğramış olmaktadır.

Yaşlı ve engelli bakımı konusunda da aynı yaklaşım vardır. Engelli çocuğu olan bir kadın için çalışma hayatı söz konusu dahi edilmemektedir.

Kadını saran bu kısır döngünün kamucu devlet anlayışıyla bütün yerleşim yerlerinde açılacak ve iyi denetlenecek kreşler, yaşlı bakım merkezleri ve engelli rehabilitasyon merkezleriyle mutlaka kırılması gerekmektedir.

Ev Kadınlarının Üretim ve İstihdama Katılabilmesi İçin Çözüm Önerileri:

Türkiye Cumhuriyeti Devleti, büyük bir kadın nüfusun ev kadını olarak üretim ve istihdam dışı kalmasının önlenmesini stratejik yönden ele almalıdır. Bunun için, merkezinde kız çocuklarına nitelikli eğitim verilmesinin yer aldığı kısa ve orta vadeli bir planlama yapmalı ve toplumu da topyekûn bu dönüşüme hazırlamalıdır.

Çalışma yaş aralığındaki milyonlarca kadının evin işlerini yapmak, çocuklara bakmak ve yaşlılarla ilgilenmek ile sınırlanmış yaşamları, en başta onların bir birey olarak kendilerini var etme hak ve özelemleriyle çelişmektedir.

Bunun yanı sıra, tam bağımsızlık ve halkın refahı için zorunlu olduğumuz milli üretim seferberliği düşünüldüğünde, “ev işleriyle meşgul” kadınlar büyük bir iş gücü israfı olarak karşımızda durmaktadır. Devletin planlaması ve denetiminde, kamu-özel sektör işbirliğiyle girişilecek üretim atağında, milyonları bulan bu atıl iş gücünü üretime seferber etmek şarttır. Bu konuda ortaya konan çözüm önerileri şunlar olmuştur:

- Ev kadınlarının birinci talebi üretmek, çalışarak özgürleşmek ve toplumda varlıklarını göstermektir. Kadınlarımızın bu bilinç düzeyine ulaşmış olması aslında toplumumuz için büyük bir kazançtır.
- Ev kadınlarını istek ve becerilerine göre veya beceri kazandırmak suretiyle üretici güçlere katacak özgün modeller yaratılmalıdır.

- Ev kadınları eve sipariş aldıkları işlerle üretici olunmadığının bilincindedir. Ev kadınlarının üretime kazandırılmasında, onları sosyal hayata dâhil edecek ve kendilerini geliştirmelerini sağlayacak çalışma modelleri bulunmalıdır.
- Ev kadınlarının örgütlenme pratiği yüksektir; bunu gündelik hayatlarında sürekli yapmaktadırlar. Bu özelliklerini sosyal yaşamında ortaya koymayı başarmış ev kadınlarımızın öz güveni, Zirvede de dikkat çekmiştir. Ev kadınlarımızı üretim ve istihdama kazandırma çalışmalarında bu nitelikleri dikkate alınmalıdır.
- Ev kadınlarını çalışma hayatının dışında tutan birinci etken, çocukların bakım ve büyütülmesinden doğrudan sorumlu sayılmalarıdır. Toplumdaki ve hatta kendilerindeki bu bakışın nedeni, devlet güvencesiyle verilmesi gereken çocuk bakım hizmetinden toplumumuzun mahrum bırakılmış olmasıdır. Serbest piyasa sistemi devleti budarken kamu hizmetleri de budanmıştır. Artık bu çark geriye çevrilmeli, devletimiz bütün yurttta, üretimin, çalışmanın olduğu her yerde nitelikli, güvenilir kreş ve çocuk bakımevi ağının kurulması ve işletilmesi sorumluluğunu yerine getirmelidir.
- Kız çocuklarının ilkokuldan sonra okuldan çekilmeleri yasaklanmalıdır. Kız çocukları en az ortaöğretim (lise) mezunu olmalı ve mutlaka meslek eğitimi almalıdır.
- Türk toplumu için “çocuk yaşta evlilikler” tarihe karışmalıdır.

GİRİŞİMCİ KADINLARI ZİRVESİ

İstanbul Anadolu yakası CKD Şubelerinin çalışmaları ve Tuzla Şubemizin ev sahipliğinde düzenlenen “Üretim ve İstihdamda Girişimci Kadınlar Zirvesi” öncesinde gıda, güvenlik, peyzaj, yaratıcı endüstri, turizm, metal veya otomotiv gibi farklı alanlardan 50 dolayında girişimci kadınla yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Tuzla Belediyesi Nikâh Sarayı ve Kültür Merkezinde 100’ün üzerinde katılımıyla yapılan Zirvede Tuzla Belediye Başkan Yardımcısı, Tuzla Gönül Elleri Çarşısı Kurucu Gönüllüsü, İstanbul Anadolu Yakası OSB Müdürü, KAGİDER Başkanı, 10.000 Kadın Girişimciler Derneği Kurucu Başkanı, KOSGEB Müdür Vekili, Gedik Üniversitesi KAGİMER Müdürü ve Profesyonel İş Kadınları Derneği Yönetim Kurulu Başkanı da birer konuşma yapmışlardır.

Zirvenin ön hazırlıkları sırasında Tuzla Bölgesinin kadın girişimciliği bakımından çok hareketli ve gelişmiş bir ilçe olduğu, Tuzla Belediyesinin de bu konuda etkin projeler yürüttüğü anlaşılınca Girişimci Kadınlar Zirvesinin Tuzla’da yapılmasına karar verilmiştir.

Kadın girişimciliği konusunda Zirvede konuşma yapan 21 kadınıımız, her şeyden önce, girişimciliğin kadınlarımıza çok yakıştığını ortaya koymuştur! Konuşmacı kadınlarımız; cesaret ve özgüvenin kadın girişimciliği için çok önemli olduğunu, başarısızlıklarını tecrübe olarak değerlendirip arkada bırakabildiklerini, örgütlü olup birbirlerinden güç almayı çok önemsediklerini, ekonominin çok daraldığı salgın dönemini fırsata çevirebildiklerini, zorluklara rağmen kadın girişimciliğinin artış gösterdiğini, kadınların e-ticaretten yararlanma oranlarının da oldukça yüksek olduğunu anlattılar.

CKD’nin kadının eşitlik mücadelesinde üretim ve istihdamda erkekle eşit şekilde yer almasının belirleyici olduğu görüşü Zirvenin de hâkim söylemi olmuştur.

Dünyada ve Türkiye’de Kadın Girişimciliği

Kadın girişimciliği konusunda en büyük dernek olan KAGİDER’in Genel Başkanı Emine Erdem’in Zirvede sunduğu bilgiler ışığında, ülkemizde ve dünyada kadın girişimciliği konusunda altı çizilmesi gereken hususlar şöyle sıralanabilir:

Dünya genelinde kadın girişimciliği erkeklerin oldukça gerisindedir. Bu durum, tarihsel ve evrensel olarak mülkiyetin erkek elinde toplanmış olmasının yarattığı sonuçtur. Kadın mücadelesinin yükselişiyle birlikte kadınlar girişimcilikte de yer almaya başlamıştır. Kadınların önündeki eğitim, istihdam ve karar mekanizmalarında yeterince yer alamamak gibi engeller aşıldıkça, kadınlar girişimcilikte ileri gideceklerdir.

Avrupa’da girişimciler içinde kadınların oranı % 30 civarındadır ve Avrupa ülkelerinde de kadın girişimciliğinin artırılması çabaları sürmektedir.

Ülkemizde ise 20 yıl önce kadın girişimci oranı %4 iken bugün %14 seviyesine ulaşmıştır. KAGİDER’in düzenlediği Türkiye’nin Kadın Girişimcisi Yarışmasına 16 yıl önce 113 kadın girişimci başvurmuştur, bugünse 42.000 gibi muazzam bir farkla başvuruda bulunan kadın girişimci olmuştur.

Çok uluslu bir pazar araştırma ve danışmanlık firması olan İpsos’un 2018 yılında yaptığı bir araştırma, Türkiye’de kadınların da erkekler kadar girişimcilik potansiyeline sahip yapıda olduklarını ortaya koymuştur. Kadınlardaki girişimcilik potansiyelinin hayata geçmesindeki engellerin başında kadının birinci görevinin yaşlı ve çocuk bakımı ve ev işi olarak algılanması gelmekte, bunu, maddi kaynağa, pazara ve bilgiye erişim zorlukları izlemektedir. Kadının toplumda erkekle eşit olmasının önündeki bu engellerin kamu, yerel yönetimler ve özel sektör tarafından yapılacak düzenlemelerle ortadan kaldırılması, her alanda olduğu gibi kadın girişimciliğinde de önde gelen şarttır.

Kadın istihdamı ekonomik büyümenin sağlıklı ve sürdürülebilir olmasında belirleyicidir. Kadınlar çalışıp değer ürettiğinde harcamalarının %90’ını haneye tahsis etmektedir. Evine sağladığı refah ve çocuklarının eğitimine sağladığı katkı ile her yeni girişimcinin kattığı değer, topluma da sosyal fayda sağlamaktadır.

Kadın ve erkeğin eşit düzeyde ekonomide var olması halinde ülkemiz %30 daha zenginleşecektir. Kadınlarımızın ticarete ve tarımsal ve teknolojik üretimde çok daha yüksek oranda yer almalarının bütün yolları yaratılmalıdır.

Kadın girişimcilerin küçük işletmelerde bile %92 oranında teknolojiyi (e-ticareti) kullanıyor olması ve birçoğunun buna salgın döneminde geçmiş olması, kadınların şartlara göre dönüşme, değişme yeteneğini ve zorluklara direnme gücünü göstermektedir. Kadınlarımız üretmenin yeterli olmadığını, ürünleri için pazar bulup işi ticarete dönüştürmek gerektiğini çok iyi bilmektedir. Devletin ve

yerel yönetimlerin kadınlardan ürün ve hizmet alınmasını teşvik edici mekanizmalar oluşturması gerekmektedir.

Kadın Girişimciliğinde Durum, Sorunlar ve Çözüm Önerileri

CKD'nin Zirve öncesi yapılan görüşmelerde, dokuz başlık altında yönelttiği sorulara kadın girişimcilerimizce verilen cevaplar şöyledir:

1- Eğitim Düzeyi – Çalışma Alanı

Görüşülen ve katılım sağlayan kadın girişimcilerin hemen hepsi üniversite mezunudur. Hukuk, Uluslararası İlişkiler, İşletme, Ekonomi, Lojistik, Mühendislik, Peyzaj Mimarisi, Endüstriyel Tasarım, Biyoloji gibi alanlarda eğitim görmüşlerdir. Aralarında yüksek lisans yapanlar bulunmaktadır. Genelde yabancı dilleri vardır.

Girişimcilikteki faaliyet alanları gıdadan peyzaja, tekstilden organik tarıma, oldukça çeşitlilik göstermektedir. Erkek egemen sektörlerde girişimci olan kadınlarımızın genelde şirketi aileden devralanlar oldukları görülmüştür.

Özetle; kadınlarda girişimcilikle eğitim düzeyi arasında çok yüksek ilişki vardır ve kadınlar çok geniş bir yelpazede girişimcilik yapabilmektedir.

2- Girişimci Olmanın Cesaret ve Özgüvenle İlişkisi

Kadın girişimcilerin hemen hepsi girişimcilikte cesaret ve özgüvenin gerekliliğine ve önemine vurgu yapmıştır. Birçoğu işin başında birçok zorluk yaşadığını, zamanla ve sabırla tüm güçlüklerle baş ettiğini ve başarı sağladıkça özgüveninin de kendiliğinden arttığını, başarısızlıkları birer deneyim fırsatı olarak görmek gerektiğini belirtmiştir.

İş hayatında “erkek kadar güven duyulmaması ve tercih edilmemesi” şeklinde kendini gösteren toplumsal ayrımcılık nedeniyle zorluklar yaşayan kadın girişimcilerin cesaret ve özgüven yönünden beslenmeleri önemlidir.

3- Aile – Çevre Desteği

Girişimci kadınların önemli bir bölümü işini kurarken ya da büyütürken eşinden, ailesinden destek gördüğünü, cesaretlendirildiğini belirtmiştir. Buna karşılık, ailesindeki tek girişimcinin kendisi olduğunu, hayatın her türlü zorluğu ile karşılaştığını ve işini kendi başına adım adım büyüttüğünü, ailesinin başta

karşı çıktığını ama çalışmalarını gördükten sonra desteklediklerini belirterek insanın kendine inanmasının önemini vurgulayan konuşmacılar da olmuştur.

Sonuç olarak ayrımcılık yapılmayarak cesaretlendirildiklerinde, engellenmeyip yüreklendirildiklerinde kadınlar maddi kaynağı yaratabilmekte, işlerini kurup başarı ile yürütebilmektedir.

4 – Girişimcilik İçin Maddi Kaynak Temini – Kurumlardan Kadın Girişimci Destekleri

Aile işini devam ettirenler dışındaki kadın girişimcilerin çoğu kaynak sağlamada; ilk işleri için avans almak, çevrelerinden borç alıp ödemek, banka kredisi kullanmak, malvarlığını satarak işine sermaye yapmak gibi yöntemlerden yararlanmışlardır.

KOSGEB, Belediyeler, Kaymakamlıklar ve bu konuda kurulmuş bazı dernek veya özel merkezler, girişimci olmak isteyen kadınlara eğitim ve mentorluk hizmetleri vermek veya kredi bulmak konularında destek olmaktadır. Örneğin Tuzla Belediyesi kadın girişimciliği konusunda programlar yürütmektedir. KAGİDER; işini büyütmek isteyen kadın girişimcilere, yeni başlayan kadın girişimcilere ve girişimci olmak isteyen üniversiteden yeni mezun genç kadınlara eğitim ve mentorluk hizmeti vermektedir. Gedik Üniversitesi KAGİMER, sanal ortamda ticaret yapmak isteyen kadınlar için programlar yapmaktadır.

Zirvede bazı kadın girişimciler banka kredi faizlerinin çok yüksek olduğunu, KOSGEB ve benzeri kurumlarca sağlanan desteğin de oldukça yetersiz ya da koşullarının çok sıkı olduğunu ifade etmişlerdir.

Zirvede, yararlanıldığı belirtilen destekler şunlardır: KOSGEB kredi desteği, SGK Women Up Projesi kapsamında istihdam desteği, KAGİDER Türkiye'nin Kadın Girişimcisi Yarışması, On Bin Kadın Girişimci Projesi Eğitim Desteği, Ticaret Odası Fuar Katılım Desteği, HALKBANK vd kurumların kadın girişimci kredi desteği, ihracatta KDV iadesi ve reklamlarda kullanılmak üzere pazar hibeleri.

5 – Çalışma Hayatında Cinsiyet Ayrımcılığı

Kadın girişimcilerle yapılan görüşmelerin genelinden, girişimcilik alanında cinsiyet ayrımcılığının yaşandığı anlaşılmaktadır. Bazı girişimci kadınlarımız

cinsiyet ayrımcılığının müşteriden değil, ortalama eğitim düzeyi daha düşük olan tedarikçi veya üreticiden yöneldiğine vurgu yapmıştır. Erkek elemanın daha fazla çalıştığı metal, ağır sanayi gibi sektörlerde ön yargılar daha da yüksektir.

Erkeklerin işveren olarak, kadınlarınsa çalışan olarak daha fazla olduğu turizm sektöründe de durum değişmemektedir. Sorun, kadının çalışması değil, karar verici “patron” olarak kabullenilmesi sorunudur. Organize sanayi bölgelerinde (OSB’ler) de çok sayıda firma ve kadın çalışan bulunduğu halde yönetici kadın sayısının çok çok az olduğu bildirilmiştir.

Turizm sektöründe yöneticilik yapan bir kadın girişimimiz, erkeklerin kadınların yönetime aday olmalarına karşı çıkmadıklarını ancak kadınların bunda cesur davranmadıklarını belirterek kadınlardaki cesaret ve özgüven eksikliğine vurgu yapmıştır. Erkek egemen inşaat sektöründe faaliyet gösteren bir kadın girişimimizse güven sorunu yaşanan bir sektörde çalıştığından kendisine bilhassa kadın olduğu için ve önceki referansları da iyi olduğundan daha çok güvenildiğini ve bu açıdan kadın olmanın proje almakta avantaj yarattığını ifade etmiştir.

Kadın girişimciye ancak süreç içinde bilgi ve becerisini gösterdiğinde güven duyulmaktadır. Girişimci kadınlarımız, “kadının bazı konularda yetersiz olduğu” kanısının daha yetişme çağında aile içinde edinildiğini, bu nedenle ailede, özellikle annelerin çocuklarına doğru eğitim vermesiyle bu sorunun aşılabileceğini söylemişlerdir.

Zirvede ifade edilen sevindirici husus ise kadın girişimcilere karşı ayrımcılık eğiliminin önceki yıllara nazaran azalmakta olduğu konusundaki görüş birliğidir.

Özetle; kadın girişimcilere yönelik cinsiyet ayrımcılığının temelinde “kadının daha yetersiz olduğu” ön yargısı yatmaktadır. Kadın girişimci sayısı arttıkça ve başarılı oldukları görüldükçe ayrımcılık eğilimleri azalmaktadır.

6- Kadın Girişimciliğinin Genelde Yoğunlaştığı Alanlar

Genel görüş, kadın girişimcilerin daha çok ev tekstili, e-ticaret, gizlilik hizmetleri, gıda alanlarında yoğunlaştığı şeklindedir. Zirvemize katılan kadın girişimcilerin faaliyet alanları ise oldukça çeşitlilik göstermektedir: Gıda,

Temizlik, Tekstil, Konfeksiyon, Endüstriyel yıkama, Peyzaj, Danışmanlık, Medya, Reklam, Deri çanta / aksesuar, Özel Güvenlik Hizmetleri, Organik Tarım, Eğitim, Marka – Patent – Strateji Danışmanlığı, İnşaat, Yaratıcı Endüstri, Turizm, Metal, Uluslararası Taşımacılık ve Otomotiv.

Bir girişimimiz evde üreten kadınların daha sonra girişimcilik konusunda daha cesur adımlar attığını belirtmiştir.

Teknoloji ve yazılım dünyasında ise kadın girişimciler azınlıktadır. Teknoloji alanında kadınlara önyargıyla yaklaşılmasının henüz önüne geçilememiştir. Lise ve üniversitedeki kız öğrencilerin temel bilimler ve mühendislik alanlarına yönelimleri erkek öğrencilerden oldukça geridedir. Oysa yeni yaratılan teknolojiler kadın girişimciliği için büyük bir fırsat alanıdır. Aile ve toplumdaki, bu alanlara dayalı mesleklerin erkeklere daha uygun olduğu önyargısı aşılmalıdır. Kadınların teknoloji sektöründe çoğalması için kızların da çocukluktan başlayarak matematik, fen ve mühendislik alanlarına ısındırılması gerekmektedir.

7- Kadın Girişimciliği ve Teknoloji

Kadın girişimcilerin tamamı teknolojinin daha fazla kullanımının gerekliliği konusunda hemfikirdir. Yeni nesil teknolojilerin kullanımına vurgu yapılmıştır. Satış pazarlama, büyüme ve kitleleri büyütmede büyük fayda sağlayan teknolojiden kadınların uzak kalmaması gerektiği belirtilmiştir. Bir yemek firmasının sahibi girişimci kadınıımız elle üretimin çok değerli olmakla beraber bunun ticarileşemediğini belirterek gerçek girişimciliği “elle mantı yapmak değil, makinelere yaptırdığımız mantıları el ürünü mantıdan ayırt edilemeyeceği biçimde geliştirmek” olarak tanımlamıştır.

Zirvede kadın girişimciliğinin teknoloji alanında artması ve teknolojiyi her kadın girişimcinin kendi alanında çok daha aktif kullanması gerektiğine vurgu yapılmıştır. Yurtdışı bağlantılı faaliyet gösteren kadın girişimcilerin ise teknolojiyi ve sosyal ağları çok daha etkin kullandıklarını anlaşılmaktadır.

8- İşe Almalarda Kadınlara Pozitif Ayrımcılık

Birçok kadın girişimci işe alımda kadınlara bir adım önde yer verdiklerini, bunu kadın istihdamının artmasına katkı sağlamak amacıyla tercih ettiklerini belirtmişlerdir.

9- Kadın Girişimcilerin Devletten Beklentileri

Bazı kadın girişimciler devletten herhangi bir beklentilerinin olmadığını ifade etse de kadın girişimcilerimizin önemli bir kısmı, çeşitli konularda devlet desteğini önemsediklerini belirtmişlerdir. Kadın girişimciliğinde devletten beklenen destekler şunlardır:

- Devletin kadın girişimciliğine özel olarak ve daha fazla destek olması
- Kadın girişimcilere personel maaşlarının ve sigorta primlerinin ödenmesi konusunda destek olunması (SGK'nın bu alanda Women-up projesi bulunmaktadır)
- Vergilerin azaltılması, kadın girişimcilerin işlerini büyütebilmeleri için belli bir ciroya kadar kısmi vergi alınması
- Mikro ihracat için fatura kesimi sağlanması
- Engellenmemek
- Maddi olarak hibe ve teşviklerin artması
- Kadın istihdamına yönelik iş sahalarının açılması, yurtdışı bağlantılarda kadınlara destek ve öncelik verilmesi
- Satın almalarda önceliğin kadın çiftçilere / kadın girişimcilere verilmesi
- Uluslararası pazara ulaşmada ve markalaşmada iş kadınlarının yolunun açılması
- Özellikle teknoloji desteklerinin artırılması
- Kadın çalışanlar için eğitim desteği sağlanması

Girişimci kadınlarımız, Derneğimizin "Salt kârlılık üzerine dayalı özel sektörde kadınların doğum, bebek büyütme ve diğer aile içi 'görevleri' yüzünden istihdam edilme şansı erkeklerden daha azdır. Üretim ve istihdamda ticari pazarı büyütüp kadınların önlerinin açılabilmesi için devlet desteği şarttır." yönündeki görüşünü desteklemiştir. Birçok konuşmacı, kamunun güçlendirilmesinin önemine değinerek, Zirvenin sloganlarından birisi olan "Üreten Türkiye Yükselir" sözüne katıldıklarını belirtmişlerdir.

İŞÇİ KADINLAR ZİRVESİ

CKD Bursa Osmangazi Şubesi tarafından düzenlenen “Üretim ve İstihdamda İşçi Kadınlar Zirvesi”ne farklı fabrikalarda çalışan işçi kadınlarla birlikte Teksif - Tekstil İş’ten, Petrol İş - Petro Kimya’dan, Tekgıda İş’ten sendikalı işçi kadınlar, Türkiye Sanatçılar Birliği Bursa Temsilcisi, Büyükşehir Yasası ile tarım topraklarını kaybeden Karacabey’in Hürriyet Köyü kadınları ve kayıt dışı çalışan bir ev temizlik işçisi katıldılar. Ayrıca, Tekgıda İş Sendikası Teşkilatlanma Uzmanı, Teksif Bursa Şube Başkanı, Petrol İş Bursa Şube Başkan Yardımcısı, Renault, Fiat/Tofaş Kadın İşçi Temsilcileri katılarak katkı sundular. Zirvemizi izleyen Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Yönetim Kurulu Üyesi, 12 Eylül 1980’den sonra bu nitelikte yapılan ilk işçi toplantısının Üretimde ve İstihdamda İşçi Kadınlar Zirvesi olduğuna vurgu yapmıştır.

Öncelikle bu Zirvede kadın işçilerimizin çalışırken, çocuk büyütürken yaşadıkları sorunları, gördükleri baskı ve cinsel tacizleri, aynı işi yaptıkları halde erkek işçilerden daha ucuza çalıştırıldıklarını, sendikalı olana kadar haklarından habersiz olduklarını, hatta mola yapmanın bile bir hak olduğunu bilmediklerini ve örgütlenme çalışmalarının nasıl engellendiğini en samimi ifadelerle kendilerinden öğrenmek tüm katılımcılar için sarsıcı olmuştur.

İşçi Kadınlar Anlatıyor!

İşçi Kadınlar Zirvesinde en öne çıkan talep, işçi sınıfının sendikal örgütlenmesinin engellenmemesidir. İşçi kadınlar, emeğin hakkını almanın ötesinde, çalışan kadın olmaktan kaynaklı tüm zorlukların da örgütlenmeyle aşılacağına bilincindedir. Sendikalı bir kadın işçimizin şu anlattıkları tam da bu duruma örnektir: “Sendikalı olmadan önce birçok kez mobbinge uğradım; şikâyet edince e-devlet şifremi istediler. Ya susmalıydım ya işten çıkmalıydım. Çalıştığım bir firmada 4 bayan arkadaşım ile tacize uğradık fakat susturulduk. Bizim vardiyalarımızı değiştirdiler ama o kişi rahat bir şekilde çalışmasına devam etti. Sendikalı olduktan sonra yaşadığımız benzer bir olayda susmamamız gerektiğini öğrendik, tutanak tutturduk, bir üst mercie taşındık, gereken yapıldı ve o kişiye tazminatsız çıkışı verildi. Sendikal haklarımı öğrendikten sonra kendimi ve emeğimi daha güvende hissediyorum.”

Bir diğer işçi kadınıımız şunları söylemiştir: “Bebek emzirme ve bakım odaları, eşit işe eşit ücret, bütün bunlar bir mücadele konusu. Biz de bunu

örgütlenerek, sendikal olarak çözeceğimizi gördük. Mücadelelerimiz oldu. Bu mücadelenin bitmeyeceğini biliyoruz. Bizler birlik olursak aşamayacağımız zorluk yok.”

Teksif üyesi bir işçi kadını dinledik: “Çocuğuma bakmak için vardiyamda değişiklik istedim kabul edilmedi ve üç buçuk sene boyunca çocuğumu fabrikada büyüttüm. İşverenimiz istediğini yaptı. Örgütlü mücadele bana haklarımı öğretti. Kıdem tazminatını öğretti. Sendikalı olurken 170 gün mücadele ettik. İkna odaları kuruldu, arkadaşlarımız işten çıkarıldı. Ben pes etmedim, pazarlık yapmadım. Yarının gençlerini bizler büyütüyoruz. Her alanda kadınların olması şart. Eğer biz varsak o işletme var.”

24 yıldır aynı fabrikada çalışan ama sendikalı olup haklarını öğrenene kadar hiçbir şey bilmediğini anlatan kadın işçimiz **“İnsan olmak sadece çalışmak değilmiş, haklarını bilmeden çalışmak, çalışmak değilmiş. Sendikalı olmak işyerimize ihanet değilmiş, bunu da öğrendik.”** sözleriyle sendikalı olmanın değerini vurgulamıştır.

İşverenin sendikalaşmayı önleme girişimleri ise bir işçi kadın tarafından şöyle ifade edilmiştir: “İşi, makineleri nasıl kullanacağımı öğrenmek için sürekli çaba harcadım. Kendimi kalifiye bir eleman olarak yetiştirmeye çalıştım. Böylece belli makinelerin, işlerin ustası oldum. Ne zaman örgütlü olmak, sendikalı olmak istedim, o zaman kötü işçi oldum. Birçok mücadelelerle fabrika önünde sendikalı olmak için çabaladık. Biz salgında da çalıştık. Salgın sırasında, sokağa çıkma izin belgelerimizi çıkartmak üzere kimliklerimizi, e-devlet şifrelerimizi aldılar. Ondan sonra da sendika üyeliklerimizi sildiler.”

Anne ve Baba İşçiler İçin İlle de Kreş!

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu’na dayanarak çıkarılan “Gebe veya Emziren Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtlarına Dair Yönetmelik”te işveren, 100-150 kadın çalışan varsa emzirme odası, 150’den fazla kadın çalışan varsa 0-6 yaş çocukların bakımı için kreş açmakla yükümlü kılınmıştır. Çoğu işyerinde kadın çalışan sayısının buradaki sayıların altında olduğu veya “tutulduğu” ve işyerlerinde emzirme odası veya kreşlerin açılmadığı, herkesçe bilinen durumdur. Bebeği olan emekçi kadına “başının çaresine bak” denmektedir.

İlginç olarak sendikaların, iş yerlerinde kreş ve emzirme odalarının bulunmasını veya çocuk sahibi olan çiftlere dışarıdan kreş hizmeti almaya yetecek maddi katkı verilmesini sağlamada iyi bir başarıları yoktur.

İşçi kadınların yaşam öykülerden, anne ve baba işçilerin çocuk bakımı konusunda genelde dayanışma içinde oldukları anlaşılmaktadır. Emek mücadelesindeki yoldaşlık, çocuk bakımı sorumluluğunu paylaşmada da kendisini göstermektedir. Çocuklarını büyütebilmek için aynı işyerinde birisi gündüz, diğeri gece vardiyasında çalışan ve çocuğu işyerinin kapısında birbirine devreden işçi karı kocanın Zirvede anlatılan bu hikâyesi, bir örnektir.

2016 yılı başında çıkarılan kanunla 4857 sayılı İş Kanunu Madde 74'e, kadın işçinin isterse, analık izni süresi sonunda ve ayrıca süt izni verilmeksizin, birinci doğumda 2 ay, ikinci doğumda 4 ay, sonraki doğumlarda ise 6 ay süreyle günlük çalışma süresinin yarısı kadar çalışabileceği hükmü eklenmiştir.

Diğer yandan kısmi çalışma, 2016 yılında 4857 sayılı İş Kanunu'nun 13. Maddesine eklenen fıkra ile analık izinleri sonrası için de düzenlenmiştir. Bu haliyle "ebeveyn izni" diye bilinen düzenlemeye göre ikisi de çalışan ebeveynlerden birisi, kadının analık izninin bitiminden sonra, çocuğun ilkökula başlamasına kadar, en fazla o iş yerindeki çalışma süresinin 3'te 2'si kadar olmak üzere kısmi süreli çalışma talep edebilir. Kısmi de olsa ev dışında çalışmayı gerektirmesi ve aylık ücretin düşmesi, birçok ebeveyn çalışanın bu haktan yararlanmasını önlemektedir.

Örgütlü İşçi Kadınıımızın Yüksek Bilinci

Petrol İş sendikası üyesi bir işçi kadınıımızın, üretim ve istihdamda kadının yerini anlatan sözleri ders niteliğindedir: "Günümüzde toplumsal sorunları oluşturan konulardan biri de işsizlik ve istihdamdır. Refah ve kalkınmanın sağlanması için bu sorunun çözülmesi oldukça önemlidir. Bu konuda, biz kadınların toplumsal kalkınmanın sağlanması adına önemli rolü vardır. Fakat toplumsal yapı ve ekonomik politikalar sebebiyle kadın istihdamının istenilen seviyede olmadığını görüyoruz. Çalışma hayatındaki kadınların yaşadığı belirli zorluklar vardır. Kadınlar, duygusal oldukları bahanesiyle çeşitli pozisyonlara uygun görülmemektedir. Bu durum kadınıımızın kariyer gelişimini engelleyebilmektedir. Gerek iş hayatında, gerek halk arasında 'kadın işi-erkek

iş'i ayrımı vardır. Bu da kadınlarımızın mesleklerini icra etmelerinin önünde büyük engeldir.”

“Vatan ve Emek Mücadelesi Omuz Omuza Yürür”

Vatan Partisi Bursa İl Başkanı ve Türkiye Gençlik Birliği önceki dönem Genel Başkanı Dilek Çınar, emekçi bir ailenin çocuğu olarak daha üniversiteye girmeden bir iş yerinde çalışmaya başladığını, bu süreçte, ev geçindiren, çocuklarına bakan işçi kadınların yaşadıkları eşitsizliği görünce bununla mücadele etmeye karar verdiğini anlatarak, vatan mücadelesi ve emek mücadelesinin omuz omuza yürüyeceğini belirtmiştir.

Hürriyet Köyünden emekli işçi kadınıımız da Bulgaristan'dan anavatana göç edip, tarım topraklarına tapusu ile sahip olarak bir köy kurduklarını, fakat Avrupa Birliği Müktesebatı ve AB'ye uyum yasalarından Büyükşehir-Bütün Şehir Yasası ile tapularının yok sayıldığını ve tarım arazilerinin, köy tüzel kişiliğine ait malların ve meraların ellerinden alındığını anlatmıştır. Hürriyet Köylülerinin emek mücadelesi de kendi vatan topraklarında var olma mücadelesi olmuştur.

“Heyecanlı ve Gururluyum”

İşçi Kadınlar Zirvesinde ağlayan, dövünen, şikâyet eden değil, emeğiyle, alın teriyle yaşama katılmanın onuru bakışlarına yansımış, mücadele azmiyle dolu işçi kadınlar vardı. Konuşmalarda eve hapsedilen kadınlar değil, gücünü üretmekten alan kadınlar olmayı tercih ettiklerini vurguladılar. Kadının özgürlüğünün üretimden geçtiğinin bilincinde kadınlardı. Türkiye'nin mecbur olduğu milli üretim seferberliğinde, üretim ve istihdama sevk edilecek kadın nüfusun büyük pay sahibi olacağını belirttiler. Zirvenin üreten kadını yükselten ortamı, bir işçi kadınıımızın ağzından şu sözlere döküldü: “Bu Zirvede kürsüde konuşma fırsatım olduğu için heyecanlı ve gururluyum.”

İşçi Kadınlar Zirvesinde Belirlenen Çözüm Önerileri

- Kadınlar çocuklarını daha iyi koşullarda büyütmek, geleceklerini güvence altına almak için her alanda daha çok üretim içinde olmak istemektedir. Devlet, kadınların üretime daha fazla katılması için gereken planlamaları yapmalıdır.
- “Gebe veya Emziren Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtlarına Dair Yönetmelik”te yer alan, emzirme odası için

100-150 kadın çalışan bulunması şartı tamamen kaldırılmalı, 0-6 yaş çocukların bakımı için 150'den fazla kadın çalışan bulunma şartı ise 75 (veya daha az) toplam çalışan sayısına değiştirilmeli ve iş yerleri bu yönden sürekli denetlenmelidir. Böylece işverenin kadın işçi çalıştırmayarak bu yükümlülüğü üzerinden atması önlenmeli ve kadın istihdamına alan açılması sağlanmalıdır.

- Belli bir sayının altında işçi çalıştıran işverenlere ise, 6 yaşa kadar çocuğu olan işçileri için, işyerinin 2 km² çevresinde açılmış bir 0-6 yaş çocuk bakımevi ile anlaşarak bakım ücretini ödeme zorunluluğu getirilmelidir.
- Kadın işçiler vasıfsız eleman olmak istememektedir. Kadın işçileri, yaptıkları üretime ilişkin eğitimler vererek vasıflı işçiler haline getirecek düzenlemeler yapılmalıdır.
- Çocuk doğurmak, milleti, toplumu üretmektir. Kadına has bu vasfın, kadının çalışma hayatını engelliyor olmasına devlet izin vermemelidir. Öncelikle, organize sanayi bölgelerinde, iş yerlerinde ve mahallelerde devlet, sürekli denetlenen nitelikli kreşler açmalıdır.
- Kadın işçilerin yüz yüze geldiği baskı, dayatma, zorlama, taciz, ücret eşitsizliği, ilk işten çıkarılan olmak gibi haksızlıklar ve hukuksuz uygulamalar, iş kanunlarındaki eksiklikler giderilerek ortadan kaldırılmalıdır.
- Evine biraz daha para girsin diye tatil günleri çalışan işçilerin aldıkları mesai ücretleri vergi kesintisine gitmektedir. İşçi kadınlar vergi kesintilerinin kaldırılmasını talep etmektedir.
- İşçi kadınlar haklarını almada örgütlülüğün önemini bilmektedir. Örgütlenme hakkı Anayasal güvence altında olduğu halde, işçilerin sendikalaşması engellenmeye çalışılmakta, sendika üyesi olan işçiler işten çıkarılmaktadır. Bu konuda açılan davaların uzaması da işçileri mağdur etmektedir. İşçilerin örgütlenme hakkı önündeki bütün engeller kaldırılmalıdır.

KAMU ÇALIŞANI KADINLAR ZİRVESİ

CKD Ankara Şubeleri tarafından düzenlenen “Üretim ve İstihdamda Kamu Çalışanı Kadınlar Zirvesi”ne yüz yüze yapılan görüşmelerde Zirveye katılmayı veya konuşmacı olmayı kabul eden öğretmen, aile hekimi (kısmi kamu çalışanı), hemşire, bürokraside memur gibi kamu çalışanı kadınlarımızla birlikte Kamu-Der yöneticisi katılmıştır.

Zirvede konuşmacı olan özel eğitim (engelli) öğretmeni kamu çalışanımızın, kamuda çalışan engelli kadınlar konusunu gündeme getirmesi Zirvemize değer katmıştır.

Kamuda Kadın İstihdam Oranı En Düşük Ülkelerden Birisiyiz

Ülkemizde kamu sektöründe istihdam olanların sadece %25,3’ü kadındır. Bu oran, bizim de üyesi olduğumuz OECD ülkelerindeki ortalama %60 olan kamuda kadın istihdam oranının çok altındadır. OECD ortalamasının altındaki ülkelerden Yunanistan'da bile kamuda kadın istihdamı oranı %48’dir. Bu veriler istihdam yönünden kamu sektöründe de cinsiyete dayalı eşitliğin sağlanması noktasından epey uzakta olduğumuzu göstermektedir.

Kurumsal adresi belli, sosyal güvence ve meslek güvenliği sağlayan, özel sektöre nazaran, aile yükümlülüklerini yerine getirmede nispeten daha fazla anlayış göreceğini bildiği kamu sektörü, kadınlar için en başta tercih edilen istihdam alanıdır. Kamu sektöründe kadın erkek ücret farkı yoktur; ücretler dereceye, kıdeme göre farklılaşır. Özetle kadın, kamu sektöründe, devlete duyulan güven bağlamında kendini güvende görür. Bu sosyolojik gerçeğe rağmen kamuda kadın istihdamının düşük olmasının temel nedeni şöyle açıklanabilir:

1980 sonrası girdiğimiz küresel piyasa sisteminin gereği olarak kamunun ekonomideki her tür varlığı daraltılmış ve kamu istihdamında memurluk azaltılırken sözleşmeli işçilik statüsü genişletilmiştir. Bu durum kamu sektöründe memur olmayı ciddi şekilde rekabete dayanır hale getirmiş, bu da kadınlarımızın aleyhine olmuştur. Memuriyette ortalama eğitim düzeyi yüksektir; buna karşılık nitelikli eğitimde kadın erkek fırsat eşitsizliği devam etmektedir (TÜİK 2020, Ulusal Eğitim İstatistikleri Veri Tabanına göre 25 yaş

üstü okuryazar olmayan kadınların nüfus oranı %6,5, erkeklerin %1; yükseköğretim mezunu kadınların nüfus oranı %17,3, erkeklerin %21,1'dir).

Önümüzdeki milli üretim seferberliğinde insan kaynağımızdan en yüksek düzeyde yararlanılması gerekmektedir. Derneğimiz, kamusal sektörün kadın istihdamını artırmasının ve bunu en nitelikli şekilde gerçekleştirmesinin şartlarını ortaya koymak amacıyla kamu çalışanı kadınlarımıza yönelttiği sorularla, yaşadıkları sorunları ve çözüm önerilerini öğrenmeye çalışmıştır.

Zirve öncesi yapılan ziyaretlerde, çok sayıda kamu çalışanı kadına yöneltilen sorulara verilen cevaplar üzerinden genel bir değerlendirme yapılacak olursa;

Eğitim ve Çalışma Durumu

Kamuda çalışan kadınlar çoğunlukla lise veya üniversite ve dengi okullardan mezundur ve kamudaki görevleri genellikle eğitimleriyle ilgilidir.

Ancak bu durum çalışan engelli kadınlar için geçerli değildir. Engelli kişiler hangi bölümden mezun olursa olsun, kamuda 'yardımcı hizmetler' statüsünde görevlendirildikleri için eğitim aldıkları alanda çalışmamaktadır. Yöneticiler de engelli çalışanlarına hangi işi vereceklerini bilememekte ve engelli memurları niteliksiz işlerde görevlendirmeyi tercih etmektedir.

Sendika Üyeliğine Bakış

Çok büyük bölümü "eğitim, öğretim ve bilim hizmetleri" kolunda olmak üzere, memurların %72'si bir memur sendikasına üyedir. Bu yüksek orana rağmen, sendika üyesi olsun veya olmasın memurlar sendikalara güvenmemektedir. Genel kanı sendikaların memurların hakkını savunmak yerine memurun üzerinde siyasi ve idari baskı kuran kuruluşlar olduğu yönündedir.

Analık ve Süt İzinleri, Çocuk Bakımı

Analık izni (doğum izni) ve süt izni konusunda kamu çalışanı kadınlar, özel sektörde çalışan kadınlara göre daha açık ve yasalarla korunan haklara sahiplerdir (Bkz: 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu, Madde 104/A). Ancak doğumdan önceki 8 hafta ve doğumdan sonraki 8 hafta analık izni yeterli

görülmemektedir. Genellikle kadınlar, kanunda verilen hakka göre, doğum öncesi 8 haftanın 5 haftasını doktor raporuyla kullanmayarak doğum sonrası 8 haftaya ekletmekte, yıllık izin ve raporlarla doğum sonrası süreyi birkaç ay daha uzatmaya çalışmaktadır.

Diğer yandan, 2016 yılı başında çıkarılan kanunla 657 sayılı Kanun, Madde 104'e eklenen F fıkrasıyla analık izni süresi sonunda kadın memur isterse, ayrıca süt izni verilmeksizin, birinci doğumda 2 ay, ikinci doğumda 4 ay, sonraki doğumlarda ise 6 ay süreyle günlük çalışma süresinin yarısı kadar çalışabilmektedir.

Kanunda babalık izni de düzenlenmiştir (657 - Madde 104/B). Buna göre eşi doğum yapan erkek memur, kendi isteği üzerine 10 gün babalık izni kullanabilir.

Kamu çalışanı kadınlar Kanunla belirlenen bu sürelerin yetersiz olduğunu ve ilgili sağlık kurumlarının "bebeğin en az 6 ay sadece anne sütüyle beslenmesi" çağrısıyla çeliştiğini belirtmektedir.

Kreş/Çocuk Bakımevi Sorunu

657 sayılı Kanunda ve diğer kanun veya kanun hükmünde kararnamelerde kreş açılmayan veya açılmayan kurumlarda çalışan memurlara kreş ücreti ödenmesi veya kreş hizmetinden faydalanmayanlara yardım yapılmasına ilişkin bir düzenleme yoktur.

Diğer yandan, 657 sayılı Kanun dayanak gösterilerek çıkarılan "Kamu Kurum ve Kuruluşlarınca Açılacak Çocuk Bakımevleri Hakkında Yönetmelik" Madde 2'de, kamu kurumunun bağlı olduğu bakanın izniyle, istihdam edilen memurların 0-6 yaş grubuna giren en az 50 çocuğu olması durumunda kuruma bağlı çocuk bakımevi açılabileceği belirtilmektedir. İl ve ilçe merkezlerinde de giderlerini kurumların ortak karşılayacağı çocuk bakımevi açılabilmektedir. Yönetmeliğe göre, çocuk bakımevi açılmasının kurumun/kurumların takdirinde olması ve bakanın iznini gerektirmesi bir yana, kamu kurumlarında, çoğu zaman 0-6 yaş arası en az 50 çocuk bulunmadığı için, kamu çalışanına bu hizmet sunulmamakta veya seyrek olarak sunulabilmektedir. "0-6 yaş arası en az 50 çocuk" şartı adeta çocuk bakımevi açmaktan kurumun kendisini korumak için konmuştur.

Memurların özel kreşlerin ve özel bakıcıların ücretlerine yetişmesi neredeyse imkânsızdır. Bu nedenle çoğu memur ailede bebek ve çocuk bakımını büyükanneler, büyükbabalar yüklenmişlerdir. Esasen ülkemizde, memur, işçi, esnaf vb gibi hemen her statüde çalışan annelerin bebek ve çocuklarının bakımında hâkim olan tablo budur.

Cinsiyet Ayrımcılığı

Kamu kurumunda kadınlar özellikle doğum, süt izni, çocuğunun hastalığı gibi nedenlerden dolayı izin kullanmak zorunda kaldıkları için yöneticileriyle karşı karşıya gelebiliyorlar. Yöneticinin tutumu bazen kadın çalışanına baskı uygulama, fazladan iş yükleme veya mobbinge kadar gidebiliyor. Kadın çalışan bir de yöneticilerden farklı sendikaya üyeyse, hatta sadece bu sebepten dolayı bile yönetimle sorun yaşayabiliyor.

Mesleki Gelişim Eğitimleri

Kamu kuruluşlarında, özellikle Milli Eğitim Bakanlığı kurumlarında zorunlu eğitim ve sertifika programları az değildir. Ancak bu eğitimler genelde göstermeliktir ve çalışana mesleki katkı sunmamaktadır. Mesleklerinde becerilerini geliştirmeye yönelik eğitimlere erişmek ise kadınlar için kolay olmamaktadır. Bu tarz eğitimler genelde yeterli sayıya ulaşılabilmesi için belirlenen bir şehirde veya şehir dışlarında yapılmaktadır. Bu nedenle, çocuk ve ev bakımından tek sorumlu tutulan kadın memurlar bu eğitimlere katılmamayı tercih ediyor.

Kamu Çalışanı Kadınların Sorunlarına Yönelik Çözüm önerileri:

- Mevcut sistemin doğurduğu ekonomik sorunlarımızı çözmek, yoksulluğu bitirmek ve halkı refaha kavuşturmak için mecbur olduğumuz milli üretim seferberliğinde, atıl işgücünün önemli kısmını oluşturan kadınlarımızın istihdama kazandırılması için öncelikli görev devlete düşmektedir.
- Üretim ve istihdamda çok daha fazla kadının yer alması ancak devletimizin kendi kurumlarında örnek modeller oluşturarak özel sektörün önüne düşmesiyle mümkündür. Bütün iş dünyasına bu modelleri uygulamaktan artık kaçamayacağı kabul ettirilmelidir.

- İstisnasız bütün iş yerlerinde, kadın çalışanın doğum-emzirme-bebek bakımı yönünden desteklenme şartı aranmalıdır. Bütçeylemede bu şart yer almalıdır.
- Devlet, kadının uğradığı toplumsal ayrımcılığı en önce kendi kurumlarında kadın erkek istihdam oranını eşitleyerek ortadan kaldırmanın bütün yollarını açmakla yükümlüdür.
- Analık izni (doğum izni) 6 aya çıkarılmalı, babalık izni de annenin lohusalık dönemini kapsayacak süreye uzatılmalıdır.
- Kamu kurumlarında çocuk bakımevi açılması için aranan “0-6 yaş arası en az 50 çocuk bulunması” şartı, kurumların büyük çoğunluğunda sağlanamadığı için kaldırılmalı, çalışanın mutluluk ve konforunu gözetme anlayışıyla, gerçeklere ve hayatın akışına uygun makul bir sayıya indirilmelidir.
- Çalıştığı kurumda çocuk bakımevi bulunmayan anne veya babanın, bu hizmeti özel sektörden alabilmesine yetecek miktarda destek verilmelidir.
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı olarak açılan resmi ve özel kreş (0-24 ay) ve gündüz bakımevlerinin (25-66 ay) hızla artırılması için teşvikler verilmelidir.
- Milli Eğitim Bakanlığı 3-6 yaşlar için okul öncesi eğitimi kısa sürede yaygınlaştırma sözünü yerine getirmelidir.
- Bu iyileştirmeler sağlanana kadar, analık izni biten anneye esnek çalışma, evden çalışma, yarım gün çalışma gibi tercihler sunulmalıdır.

KAYIT DIŞI ÇALIŞAN KADINLAR ZİRVESİ

CKD Kayseri Őubemiz tarafından dzenlenen “Üretim ve İstihdamda Kayıt Dışı Çalışan Kadınlar Zirvesi” karŐımıza, hayatın tüm zorluklarına raĒmen ayakta kalmak için, çocuĒunu okutabilmek için, insanca yaŐamak için alın teriyle direnen cesur kadınları çıkarmıŐtır.

Dernek yöneticilerimizin pazar yerlerini, çarŐıları, mevsimlik tarım işleri yapılan baĒ-bahçeleri ziyaretleriyle başlayan ilk temaslarda kayıt dışı çalışan birçok kadın, işini kaybetme korkusuyla sorularımızı cevaplamak istememiŐ, Zirve davetimizi kabul etmemiŐtir. Birkaç ziyaret sonrası bizleri cevaplayan kadınlarımızın da ancak küçük bir kısmı Zirveye katılacaĒını fakat bu toplantının, dıŐa açık olmayan bir ortamda, kendi aralarında yapılmasını talep etmiştir. Bu nedenle Zirve, CKD Őubesinde yapılmıştır.

Ülkelerin yapısal özelliklerine baĒlı olarak çeşitli nedenlerle ortaya çıkan kayıt dışı çalışma Türkiye özelinde önemli boyutlara ulaşmıştır. Ülkemizdeki yoksulluk, gelir daĒılımındaki bozukluk, kızların eĒitim almaması, iŐsizliĒin fazla olması, iç göç, yüksek enflasyon, vergi ve sosyal güvenlik primlerinin yüksek olması gibi etkenler, yoksul insanımızı Sosyal Güvenlik Kurumuna bildirilmeden, sigortasız olarak çalışmaya razı etmektedir.

Kayıt dışı çalışan kadınlar ise, aynı işe erkekten daha düşük ücret ödenmesi, işyerinde baskı görmesi, tacize uğraması gibi nedenlerle daha da büyük boyutta maĒduriyet yaŐayabilmektedir.

Zirve öncesi yapılan ziyaretlerle kayıt dışı kadınların genel sosyoekonomik durumlarını anlamak mümkün olmuştur. BirçoĒu köyden Őehre göç etmiş ailelere mensuptur. Hepsinin gelir düzeyi düşüktür ve yoksulluk içindedirler. Hiç okula gitmemiŐ veya eĒitimlerini tamamlayamamıŐlardır. Devamlı, sabit işleri yoktur. Niteliksiz işlerde çalıŐmaktadırlar. Ücretleri düşüktür. Dışarıdan sigorta primlerini ödeyecek güçleri yoktur. Bazıları eşinden boŐanmıŐtır ve aldıkları nafaka çok düşük olduĒu için evini geçindirme, çocuĒuna bakabilme çabası içinde bu iŐte çalışmaktadır.

Kayıt dışı çalışan kadınlar, adı üstünde, resmi kayıtları olmadığı için istatistiklerde yer almamaktadır. Bu “görünmezlik” onları, yaşadıkları ekonomik ve sosyal sorunların “görmezden gelindiĒi” bir çalışan kitlesi haline

getirmektedir. Bazı resmi kurumlarca yürütülen kayıt dışı istihdamı önleme çalışmalarından pratiğe yansıyan olumlu sonuçlar çıkmamaktadır. Bunun en öğretici örneği, haftada veya 15 günde bir temizliğe gelen kadınların evin sahibi tarafından sigortasının karşılanması gibi bir önlemin asla hayata geçirilememiş olmasıdır.

Kayıt Dışı Çalışmayla İlgili Öneriler

Başta belirtildiği gibi kayıt dışı çalışma, kamuculuğun yerini alan serbest piyasa ekonomisinin sömürde sınır tanımayan doğası içinde, insanın itildiği en dip çalışma statüsüdür. Kayıt dışı çalışmanın “düzenlenmesi” veya “düzeltmesi” gibi bir yaklaşım söz konusu olamaz.

Kayıt dışı çalışma kesinlikle önlenmelidir.

Bunun için;

- Kayıt dışı, merdiven altı işyerleri dağıtılmalı, buralarda çalışanlar sigortalı olarak uygun işlere yerleştirilmelidir.
- Kayıt dışı çalışmanın yaygın örnekleri arasında olan “ev temizliği” de kamu kayıtları içinde olmalıdır.
- İş yeri denetimleri düzenli yapılmalıdır.
- Çalışma yasaları, kayıt dışı istihdamı bitirme anlayışıyla düzenlenmelidir.
- İşverenler için kıdem tazminatının bir yük şeklinde algılanması önlenmelidir.
- Devlet işveren üzerindeki mali yükü azaltacak önlemler alınmalıdır.
- İşsizliğin azaltılması için devletin öncülüğünde tasarruf, yatırım ve üretim seferberliği başlatılmalıdır.
- Kadınların eğitim seviyelerini yükseltecek önlemler alınmalıdır.
- Kadınlarımızın kaliteli istihdama erişim ve dijital teknoloji alanında çalışabilmesi için mesleki eğitimlerine önem verilmelidir.
- Boşanmış kadınlara insanca yaşama güvencesi verilmeli, ev kadınlarımız için yaşantılarıyla ilgili merkezler kurularak sosyal ve psikolojik yardımlar yapılmalıdır.

KOOPERATİFÇİ KADINLAR ZİRVESİ

“Üretim ve İstihdamda Kooperatifçi Kadınlar Zirvesi” Cumhuriyet Kadınları Derneği'nin (CKD) Adana'daki Şubeleri tarafından düzenlendi. Zirve; Kıvılcım Kadın Kooperatifi Başkanı ile kurucu üyesi, Meryem Kadın Kooperatifi Yöneticisi, Adana Büyükşehir Belediyesi Aile ve Kadın Hizmetleri Daire Başkanı, İş Kadınları Derneği Temsilcisi ve Vatan Partisi Adana İl Başkanı'nın da aralarında bulunduğu 50 dolayında katılımcıyla gerçekleştirildi.

Kooperatifçi Kadınlar Zirvesine davet edilen Adana Valiliğinin 4 Kasım'da yapacağını duyurduğu Kadın Kooperatifleri Toplantısını, beş gün sonra, Kooperatifçi Kadınlar Zirvesi ile aynı tarih ve saate ertelemesi, daha önce Zirveye geleceğini bildiren kadın kooperatiflerinden katılımı düşürmüştür. Valiliğin toplantısı nedeniyle söz verdiği halde Zirveye katılmayan Çalışkan Kadın Kooperatifi Başkanı ise, büyük bir incelikle, Zirve için hazırladığı konuşmayı CKD yöneticilerine ulaştırmıştır.

Kadın Kooperatifçilerin Anlattıkları Sorunlar

Kooperatifçi Kadınlar Zirvesi öncesinde ziyaret edilen kurumlardan birisi Adana Kadın Kooperatifleri Birliği olmuştur. Birlik binası Valilik tarafından hazırlanmış olup, Birliğin kira, elektrik ve su giderleri 5 yıl süre ile kamu tarafından karşılanmaktadır. Adana'da 40'dan fazla kadın kooperatifi olmakla birlikte Birliğe katılan kooperatif sayısı ise 10'dur. Görüşülen birçok kadın kooperatifi Birliğe katılmak için yüksek meblağda katılım payı istendiği ve Birlik mağazasında satışa sunulan ürünlerin yansızlıkla seçildiğini düşünmedikleri için Birliğe katılmayı tercih etmediklerini açıklamışlardır.

Bir kısım kooperatifler Büyükşehir ve İlçe belediyelerinden kira, hibe, personel maaşı gibi destekler almakta, bunların dışında kalan kooperatifler ise kira, stopaj, vergi, maliyet giderleri ve pazarlamada karşılaştıkları sorunlar nedeniyle zar zor ayakta durabilmekte, duramayanlar ise kapanma noktasına gelmektedir. Kooperatifler arasındaki bu eşitsizlik dikkat çekicidir. Diğer yandan, gerek Valilik gerekse Belediyeler desteği ile ayakta duran kooperatifler bu kurumlara bağımlı hale gelmişlerdir.

Zirveye katılan Adana Büyükşehir Belediyesi Aile ve Kadın Hizmetleri Daire Başkanı, kayıtlı 42 kadın kooperatifinden büyük çoğunluğunun mevzuata tam uygun olmadığını vurgulamış ve kadın kooperatifçiliğinin sürdürülebilir ve

desteklenebilir bir yapı çerçevesinde ve istihdam odaklı örgütlenmesi gerektiğini belirtmiştir.

Hali hazırda 150 kadına istihdam yaratan Kıvılcım Kadın Kooperatifinin Başkanı da kooperatifçilikte sürdürülebilir olmanın önemine işaret etmiştir. Kıvılcım Kadın Kooperatifi kurucu üyesi ise ürünleri için hammadde alımında piyasa fiyatlarına yetişemediklerini, ürünleri için pazar bulma sıkıntısı çektiklerini, belediyelerin sadece “kendilerine yakın” gördükleri kooperatifleri desteklediklerini anlatmış; kadının güçlenmesinin toplumu da güçlendireceğini belirterek kadın kooperatifçiliğinde yaşanan sorunlar için çözüm önerilerini sunmuştur.

Türk kadınları ile mülteci İran, Suriye, Afgan kadınlarından oluşan Meryem Kadın Kooperatifi Yöneticisi, Dünya Bankası, AB fonları ve Adana Büyükşehir Belediyesi tarafından desteklendiklerini, 37 kadınla çalıştıklarını ve çocuk gelişimi eğitimi almış görevlilerin çalıştığı bir kreşleri olduğunu anlatmıştır. Bazı ürünleri Tunceli Belediyesinin satış kooperatifinde satılmaktadır. Sosyal kooperatif olduklarını belirterek kar dağıtmadıklarını, kazançlarını kooperatif işlerine yatırdıklarını söylemiştir. Adana ve Tunceli Belediyelerinden destek gören bir kooperatifin yöneticisi olarak, belediye yönetimleri değiştiğinde desteğin kaldırıldığını, yeni yönetimlerin “kendine yakın” kooperatifleri desteklediğini ve bu belirsizliğin kooperatif çalışmalarına zarar verdiğini belirtmesi dikkat çekicidir.

Zirvenin kapanış konuşmasını yapan Seyhan Şube Başkanımız, Zirve çalışmaları sırasında Valilikten ve Adana Kadın Kooperatifleri Birliğinden destek alamadıklarını ve kadın kooperatiflerine sosyal medya üzerinden ulaşmak zorunda kaldıklarını belirterek görüştükleri kadın kooperatifleri yöneticilerinin de karamsarlık içinde olduğunu, bu Zirve ve benzeri çalışmalardan bir sonuç çıkmayacağını düşündüklerini değerlendirmiştir.

Kadın Kooperatifçiliğinin Geliştirilmesi İçin Öneriler:

Cumhuriyet Kadınları Derneği tarafından düzenlenen “Üretim ve İstihdamda Kadın Kooperatifçiler Zirvesi”, son yıllarda kadınların üretime ve istihdama kazandırılmasında önemli bir çözüm yolu olarak öne çıkan kadın kooperatifçiliğine her yönüyle mercek tutulması bakımından son derece faydalı

olmuştur. Kadın kooperatifçilerimiz, kooperatif işleyişinde aşamadıkları sorunlarını açık yüreklilikle anlatmışlar ve çözüm önerilerini sunmuşlardır.

2010'lardan itibaren, farklı bakanlıklar tarafından kadın girişimciliğinin ve kooperatifçiliğinin teşvik edilmesi çalışmalarına başlanmış, bu çalışmaların belli bir olgunluğa ulaşmasıyla 2018 yılında Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı ve Tarım ve Orman Bakanlığı arasında "Kadın Kooperatiflerinin Güçlendirilmesi İşbirliği Protokolü" imzalanmıştır. 2019-2023 dönemini kapsayan 11. Kalkınma Planında da %29,4 olan kadın istihdam oranının dört yılda %39'a çıkarılması hedefiyle kadınların girişimcilik ve kooperatifçilikte destekleneceği açıklanmıştır. Peşi sıra devlet sektöründen, özel sektörden, AB fonlarından, Dünya Bankasından verilen desteklerle pek çok kadın kooperatifi kurulmaya başlanmıştır. Böylece, kadın istihdamının artırılmasının adeta kadın kooperatiflerinin artmasına bağlandığı bir sürece girilmiştir.

Ancak kadın kooperatifçiliğinin devletin kalkınma planları içinde bir sistem ve disiplin halinde ele alınmaması bu atılımı; kadınları el ve ev işlerine sıkıştıran, üretimi artırmaya katkı sunmayan, yaşanan sorunları aşabilme kapasitesi taşımayan ve bu haliyle sürdürülebilirliği zor olduğundan yeniden ele alınıp düzeltilmesi gereken bir duruma getirmiştir.

Uygulamada bir kaç istisna dışında, kadın kooperatiflerinin gerçek anlamda kadınları üretime katma ve istihdama kazandırmaktan çok, ticari bir ortaklık için ve hibelerden yararlanmak amacıyla kurulmuş işletmeler olduğu görülmektedir. Farklı iş alanlarında çalışan, kariyer sahibi kadınların ortaklığıyla kurulan kadın kooperatiflerinin kadınlar için düzenli istihdam yaratmaktan çok, ticari kazanç sağlamaya yaradığı anlaşılmaktadır.

Kooperatifçi kadınlar, kooperatifin kuruluşundan ürünlerine pazar bulunmasına kadar tüm süreçlerde siyasi veya kişisel ilişkilerin belirleyici olduğundan yakınmaktadır. Örneğin, belediye yönetimlerinin, kadınları üretime kazandırmak amaçlı kullanabilecekleri olanakları daha çok kendilerine siyaseten yakın gördükleri kooperatiflere açtığı kanaati sıkça belirtilmiştir.

Zirvede, kadın kooperatifçiliğinde yaşanan sorunların ortadan kaldırılması ve kadın kooperatifçiliğinin geliştirilmesi için sunulan çözüm önerileri şunlar olmuştur:

- Kadın kooperatifçiliği devletin kalkınma planları içine dâhil edilmelidir.
- İlgili mevzuat kadın kooperatifçiliğini üretimi artırıcı ve sürdürülebilir hale getirecek şekilde yeniden düzenlenmelidir.
- Mevzuatta bütün kooperatifler için aynı olan kira, stopaj, vergi gibi ödemeler, kooperatiflerin büyüklüğüne göre kademelendirilmelidir.
- Kooperatifler denetlenmeli, amacına aykırı olan kooperatiflerin varlığına izin verilmemelidir.
- Kooperatiflerin belediyelerin desteklerinden faydalanmasında nesnel ölçütler getirilmeli, siyasi yakınlığa veya kişisel ilişkilere göre desteklemelerin önüne geçilmelidir.
- Kooperatifleşme eğitimleri ciddiyetle yapılmalı, konuya hâkim, deneyimli kişiler tarafından kadınlara işin bütün yönleri açık şekilde anlatılmalıdır.
- Kooperatif kurulduktan sonra belli bir aşamaya kadar ürünler için hammadde girdi maliyeti kamu tarafından desteklenmelidir.
- Kooperatiflerin pazar alanı bulamama sorunu özel çalışmalarla ele alınmalı ve en baştan önlenmelidir.
- Kadın kooperatiflerinin dijitalleşmeleri desteklenmeli, e-ticareti etkin şekilde kullanmaları için önlemler alınmalıdır.

SANAT ÜRETEN KADINLAR ZİRVESİ

CKD Mersin Mezitli Şubesi tarafından düzenlenen “Üretim ve İstihdamda Sanat Üreten Kadınlar Zirvesi”ne farklı sanat dallarında başarılarını ispat etmiş ve halen belli başlı sanat kurumlarında yönetici veya öğretmen olarak çalışmalarını sürdüren kadın sanatçılar katılmıştır. Mersin Devlet Opera ve Balesi, Mersin Üniversitesi Devlet Konservatuvarı, Belediye Konservatuvarı ile Halk Eğitim Merkezi bünyesinde görev yapan koro şefi, ressam, heykeltıraş, arp sanatçısı, balerin kadınlarımız yanında Mersin Polifonik Korolar Derneği Başkanı ve Mersin Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Müdür Yardımcısı da Zirveye katılarak katkı sunmuşlardır.

Kadın sanatçıların konuşmalarında sıklıkla Atatürk’ün sanata ve sanatçıya verdiği değere vurgu yaptıkları Zirvede, toplumsal ilerlememiz yönünden sanatın değeri vurgulanmış, buna karşılık, neoliberalizmin savunduğu yoz kültürün toplumlara sanat kisvesi altında sunulduğuna dikkat çekilerek, özellikle Anadolu kültürüne sahip çıkan ve milli değerlerimizi besleyen sanat üretiminin desteklenmesi savunulmuştur.

Zirvede, sanat alanında da kadın olmaktan kaynaklı zorlukların yaşandığı, fakat sanat üretmeyi yaşam felsefesi yapmış kadınlarımızın hiçbir zorluğa teslim olmadıkları gururla izlenmiştir.

Kadın Sanatçı Olmanın Zorlukları

Zirveye katılan kadın sanatçıların yaşamlarının sanatla buluşma öykülerine bakıldığında, genelde iyi eğitim aldıkları ve sanata yönelirken aileleri tarafından desteklendikleri görülmektedir ki bu, memnuniyet vericidir. Yine de aralarında, sanat sınavlarına ailesinden gizli giren veya yoksulluk nedeniyle ilkokulu yarıda bıraktıktan yıllar sonra, eğitimini dışarıdan tamamlayıp üniversitenin sanat bölümünden mezun olmaya kadar ilerleyen kadın sanatçı örnekleri de vardır.

Sanatçı kadınlarımız çocuklarını büyütürken çok zorlandıklarını, buna rağmen sanat üretmekten de çalışan kadın olmaktan da asla vazgeçmediklerini söylemişlerdir.

Ortak zorluklardan bir başkası ise sanat malzemelerinin pahalı olması ve Türkiye dışından getirilmek zorunda olan gereçlere erişme zorluğudur.

Bir kadın sanatçımız sözlü ve fiziksel tacize ve mobbinge uğrayabildiklerini ve sessiz kalmalarının istendiğini, oysa zorluklar ve sıkıntılar karşısında sessiz kalmak yerine toplum tarafından desteklenerek mücadele etmek istediklerini belirtmiştir.

Sanat Üreten Kadınların Desteklenmesi

- Kız çocuklarının nitelikli eğitim almaları sağlanmalı, sanata yeteneği olanların bu yönde desteklenmesine önem verilmelidir.
- Sanat yaşamına atılan kadınların çocukların bakımı yönünden desteklenmesi için devlet tarafından güvenilir ve nitelikli kreş ve çocuk bakımevleri açılmalıdır.
- Devlet, sanatçıların araç, gereç, malzeme vb. gibi harcamalarını azaltmak üzere tedbirler almalıdır.
- “Sanatın ve sanatçının özgürlüğü” bahanesiyle çocuk ve gençlerimizi zehirleyen her tür müzik, film, çizgi film, dijital oyun, kitap vb. ürünün basılı, görsel ve sosyal medyada yer alması önlenmelidir.

KADINLARIMIZI ÜRETİM SEFERBERLİĞİNE HAZIR ETMEK İÇİN YAPILMASI GEREKEN TEMEL DÜZENLEMELER

Küresel Piyasa Ekonomisinden En Büyük Darbeyi Kadınlar Aldı

Küresel piyasa sisteminden en büyük darbeyi kadınlar almıştır. Tek kuralı mümkün olan en yüksek kârlılığa ulaşmak olan piyasa ekonomisinde doğum yapan, emziren, bebek büyüten, ailesiyle ilgilenen kadın çalışanlar yük olarak görülmüş, sistemden kovulan devlet de kadın yurttaşını çalışma hayatında destekleme görevini yapmamıştır. Kadınlarımızın 40 yılı böylece heba edilirken, dünyanın en büyük 20 ekonomisi içinde kabul edildiği halde ülkemiz kadın istihdamında diğer birçok ülkenin oldukça gerisinde kalmıştır.

Kadınlar İçin Devrimci Çözümler

Kadın Zirvelerinden çıkan en önemli sonuç, 40 yıldır hüküm süren ve kadını erkekten iki kat fazla ezen küresel piyasa sisteminde devam ederek kadınlarımız lehine sonuca ulaşmanın mümkün olmadığı ve ancak Cumhuriyet devriminin devletçi karma ekonomi modeli ile kadınımızın çalışmak, üretmek, yükselmek hedefine ulaşabileceği ortak görüşüne ulaşmak olmuştur. Kadın Zirvelerinden, kadın erkek eşitliğini, ailenin güçlendirilmesini ve üretmenin mutluluğunu gözetten devrimci çözümler çıkmıştır.

Kadınlarımızı çalışma hayatında zorlayan veya çalışma hayatının dışında tutan birinci etken çocuk doğurmak ve aynı zamanda, çocuğun büyütülmesinden tek başına sorumlu sayılmaktır. Uzun yıllardır değiştirilemeyen bu bakışın nedeni, devlet güvencesiyle verilmesi gereken çocuk bakım hizmetinden toplumumuzun mahrum bırakılmış olmasıdır. Oysa çocuk doğurmak ve büyütme milleti, toplumu, geleceği üretmektir. Kadına has bu vasfın kadının üretici güçlere katılmasını engelleyici olmasının önüne geçilmelidir. Kadının sorumluluğunda görülen yaşlı ve engelli bakımı konusunda da aynı durum söz konusudur.

Devlet, alacağı köklü kararlarla çocuk doğuran ve büyüten kadın yurttaşının aynı zamanda üretime katılarak ilerleyebilmesinin yollarını açmalıdır. Kamuculuğun budandığı küresel sistem terkedilerek devletin gücünü ortaya koyduğu karma ekonomik sisteme geçilmeli ve devletimiz üretimin, çalışmanın olduğu yurdun her köşesinde nitelikli, güvenilir kreş ve çocuk

bakımevlerinin, yaşlı bakım merkezlerinin ve engelli rehabilitasyon merkezlerini kurma ve işletme sorumluluğunu yerine getirmelidir.

Üretim ve istihdamda çok daha fazla kadının yer alması ancak devletimizin kendi kurumlarında örnek modeller oluşturarak özel sektörün önüne düşmesiyle mümkündür. Bütün iş dünyasına bu modelleri uygulamaktan artık kaçamayacağı kabul ettirilmelidir. Kanun ve yönetmeliklerle düzenlenen analık izni, babalık izni, süt izni, yarım zamanlı çalışma gibi haklar veya iş yerinde emzirme odası ve kreş bulundurulması gibi şartlar hayatın olağan koşullarına göre makul şekle sokulmalıdır. İstisnasız bütün iş yerlerinde, kadın çalışanın doğum-emzirme-bebek bakımı yönünden desteklenme şartı aranmalıdır. Yeni ve köklü düzenlemelerle, doğumundan itibaren çocuğun bakımının anneye babaya paylaştırıldığı ve kamuda veya özel sektörde olsun, çocukların temel hakları, ailenin bütünlüğü ve mutluluğu adına çalışanların gözetildiği bir kültürün yaratılması sağlanmalıdır.

Türkiye'nin kadın istihdamında geri kalmasının bir nedeni de 40 yıldır üstesinden gelinemeyen eğitimde kız erkek fırsat eşitsizliğidir (TÜİK verilerine göre 25 yaş üstü okuryazar olmayan kadınların nüfus oranı %6,5, erkeklerin %1; yükseköğretim mezunu kadınların nüfus oranı %17,3, erkeklerin %21,1'dir). Normalde kadınların en çok tercih ettiği iş şekli memuriyettir. Fakat küresel sistemde kamu istihdamı daraltılınca memur alımları rekabete dayandırılmış, bu da ortalama eğitim düzeyi erkekten aşağıda kalan kadının aleyhine olmuştur. Bu durum kamusal alanda %25,3 kadın istihdam oranıyla neden Yunanistan'ın bile iki kat gerisinde olduğumuzu açıklamaktadır. Devlet, kadının, eğitimden başlayarak uğradığı toplumsal ayrımcılığı, en önce kendi kurumlarında kadın erkek istihdam oranını eşitleyerek ortadan kaldırmanın bütün araçlarını yaratmakla yükümlüdür.

Kızların meslek edinmeden eğitimden koparılması çocuk yaşta veya erken evliliklerin de yolunu açmaktadır. Bu sorunun çözümünde görev yine devletindir. 4-4-4 eğitim sistemi kaldırılmalı, bütün çocukların yetenek, beceri ve isteklerine göre yönelecekleri alanlarda çalışmak üzere eğitimlerini tamamlamaları sağlanmalıdır.

Kayıt dışı çalışma, serbest piyasa ekonomisinin sömürde sınır tanımayan doğası içinde insanın itildiği en dip çalışma statüsüdür. Kayıt dışı çalışma

kesinlikle önlenmelidir. Kayıt dışı işyerleri saptanarak dağıtılmalı, buralarda çalışanlar sigortalı olarak uygun işlere yerleştirilmelidir.

Devletimiz büyük bir kadın nüfusun ev kadını olarak üretim ve istihdam dışı kalmasının önlenmesini stratejik bakışla ele almalıdır. Çalışma yaş aralığındaki milyonlarca kadının evin işlerini yapmak, çocuklara bakmak ve yaşlılarla ilgilenmek ile sınırlanmış yaşamları, en başta onların bir birey olarak kendilerini var etme hak ve özelemleriyle çelişmektedir. Bunun yanı sıra, zorunlu olduğumuz milli üretim seferberliği kapsamında “ev işleriyle meşgul” kadın kitleler büyük bir iş gücü israfı olarak karşımızda durmaktadır. Devletin planlaması ve denetiminde, ev kadınlarını istek ve becerilerine göre veya beceri kazandırmak suretiyle üretici güçlere katacak özgün modeller yaratılmalıdır. Kadınlarımızın örgütleyici vasıfları ve dijital sisteme yatkınlıkları bu konuda göz önünde bulundurulmalıdır.

Kadın çiftçilerimizin sosyal güvence talepleri devletçe karşılanmalı, tarım girdi maliyetleri devlet tarafından sübvansede edilmeli, bilgi ve bilime dayanan planlamayla tarım ve hayvancılıkta atağa geçilmeli ve çağın gereksinimlerine göre donatmak suretiyle köylerimiz ve köylümüz güçlendirilmelidir.

Kadın kooperatifçiliği devletin kalkınma planları içine dâhil edilmeli, üretimi artırıcı ve sürdürülebilir hale gelecek şekilde yeniden düzenlenmelidir.